

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН**

СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА

*Методичні рекомендації
для підготовки до самостійної роботи*

Дніпро – 2023

УДК 316.1
Т 16

*Схвалено Навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
(протокол № 4 від 14.12.2022 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Оксана ЛЕГКА, професор кафедри міжнародного права Університету митної справи та фінансів, доктор юридичних наук, професор;

Ігор СЕРДЮК, доцент кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

УКЛАДАЧ:

Олександр ТАЛДИКІН, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

Т 16 Талдикін О. В. Соціологія права: метод. реком. для підгот. до самост. роботи. Дніпро: ДДУВС, 2023. 58 с.

Методичні рекомендації для підготовки самостійної роботи з тем, передбачених навчальним планом з дисципліни «Соціологія права». Для здобувачів вищої освіти та викладачів юридичних закладів вищої освіти.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тематичні плани	8
Перелік основної літератури до курсу.....	10
Класифікація самостійної роботи.....	24
Рекомендації відповідно до форм самостійної роботи.....	25
Тема 1. Предмет і метод соціології права.....	31
Тема 2. Соціальна сутність права.....	36
Тема 3. Правова свідомість і правова поведінка.....	40
Тема 4. Соціальна сутність юридичного конфлікту.....	43
Тема 5. Соціологія правотворчої діяльності.....	46
Тема 6. Соціологія правозастосовної діяльності.....	49
Система оцінювання успішності навчання з дисципліни «Соціологія права».....	53
Перелік питань для підсумкового контролю (заліку) з курсу «Соціологія права».....	55
Відповіді до тестових завдань.....	57

ВСТУП

Соціологія права входить до групи суспільних теоретико-юридичних наук разом з філософією права, політологією права, юридичною конфліктологією та тісно взаємодіє з ними. Цей взаємозв'язок соціології права проявляється, з одного боку, в тому, що глибоке вивчення і узагальнення соціологічного матеріалу є необхідним для більш повного і всебічного дослідження загальнотеоретичних державно-правових проблем та визначення закономірностей розвитку суспільства, держави і права. З іншого боку, соціологія права в процесі пізнання тих або інших глобальних за своїм характером суспільних явищ та процесів спирається на висновки й узагальнення, зроблені в межах загальної соціології, зокрема на ті, що стосуються характеристики основних закономірностей розвитку суспільства.

Предметом є вивчення зв'язку між правом як соціальним феноменом і суспільством, соціальних функцій права; комплексних процесів трансформації юридичних норм до соціальної поведінки на всіх рівнях суспільства, у різних соціальних.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Соціологія права» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого бакалаврського рівня освіти спеціальності 081 «Право».

Навчальна дисципліна «Соціологія права» викладається здобувачам вищої освіти (далі – Здобувач, ЗВО) 4 курсу Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти та здобувачів заочної форми навчання 4 курсу Навчально-наукового інституту заочного навчання та підвищення кваліфікації (цивільні особи) Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ вивчається протягом 7 семестру. Цей курс відноситься до циклу дисциплін професійної підготовки вибіркової частини і передбачає її вільне обрання здобувачами вищої освіти.

Мета дисципліни «Соціологія права» є надання здобувачам систематизованого матеріалу в сфері суспільно-правових явищ та процесів:

– **Навчальна** – полягає у наданні допомоги майбутнім юристам у розумінні суспільно-правових явищ як особливостей становлення державно-правової дійсності в Україні, особливостей правового регулювання суспільних відносин тощо;

– **Розвиваюча** – полягає у наданні допомоги при застосуванні конкретних підходів, прийомів, способів та інструментарію для вивчення соціальних закономірностей функціонування, зміни і взаємодії суспільства і права, а також при підготовці різних видів самостійної роботи з будь-якої теми курсу «Соціологія права»;

– **Виховна** – у сприянні вихованню поваги до найважливіших суспільно-правових інститутів, державно-правової організації суспільства, отримання уявлень про основні категорії, що відображають особливі властивості суспільства і права тощо, а також у створенні передумов для формування правової культури майбутніх фахівців-правників.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Соціології права» є процес усвідомлення студентами комплексу загальних базових знань про суспільно-правові явища, державно-правову організацію суспільства; отримання уявлень про основні категорії соціології права, що відображають особливі властивості суспільства, держави і права; з'ясування закономірностей становлення та розвитку загальнотеоретичної юридичної науки та значення загальнотеоретичних знань для наступної практичної діяльності тощо; зміцнення знань з метою створення фундаменту для проходження державної атестації.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Соціологія права» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів перший бакалаврський рівня освіти спеціальності 081 «Право».

Самостійна робота – це діяльність здобувачів, яка передбачена Робочім навчальним планом та відповідними тематичними планами денної та заочної форм навчання. Вона планується та виконується по завданню і при методичному керівництві викладача, але виключає його безпосередню участь. Обов'язком викладача є організація організовує пізнавальну діяльність здобувачів в межах та обсягах самостійної роботи, а здобувачі самостійно реалізують процес пізнання.

Самостійна робота – це специфічний вид навчання, головною метою якого є формування самостійності здобувача, формування його вмінь, знань і навичок.

Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти базується на:

- державних стандартах вищої освіти;
- робочих навчальних планах;
- робочих програмах навчальних дисциплін.

Самостійна робота здобувачів з навчальної дисципліни «Соціологія права» спрямована на забезпечення:

- системності знань та засобів оволодіння ними;
- раціональності та критичності мислення;
- оволодіння засобами обробки соціологічної інформації;
- розвитку здібностей до творчої діяльності.

Функціями самостійної роботи здобувачів є:

– **пізнавальна функція** – визначається засвоєнням здобувачем систематизованих знань стосовно суспільно-правових явищ як особливостей становлення державно-правової дійсності в Україні, особливостей правового регулювання суспільних відносин тощо;

– **прогностична функція** – вміння здобувача вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдань що відображають особливі властивості суспільства і права тощо;

– **коригувальна функція** визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність у з'ясуванні сутності суспільно-правових явищ та динаміки їх розвитку;

– **виховна функція** – формування у здобувача поваги до державно-правової організації суспільства, а також у створенні передумов для формування правової культури майбутніх фахівців-правників;

– **самостійна функція** – самостійне формування вмінь і навичок конкретних підходів, прийомів, способів та інструментарію для вивчення соціальних закономірностей функціонування, зміни та взаємодії суспільства і права, самостійного їх оновлення і творчого застосування.

Принципами організації самостійної роботи здобувачів є:

– **принцип регламентованості та планування**, що передбачає регламентацію всіх самостійних завдань за обсягом і часом, оптимального планування самостійної роботи;

– **принцип комфортності**, що полягає у забезпеченні належних умов виконання самостійної роботи;

– **принцип інтерактивності**, що визначає спроможність здобувача до активного обміну корисною інформацією не тільки з викладачем, але і з іншими здобувачами;

– **принцип індивідуалізації навчання**: виявляється в урахуванні індивідуальних особливостей та якостей здобувача при здійсненні самостійної роботи;

– **принцип опори на базові знання**, що передбачає наявність у здобувача необхідної бази теоретичних знань а також уміння їх раціонально використовувати для виконання завдань самостійної роботи;

– **принцип випереджального навчання**, що полягає у здатності самостійно прогнозувати, обирати і вирішувати завдання, здобувати знання у співпраці з іншими здобувачами;

– **принцип зворотного зв'язку**, що передбачає своєчасне корегування проблемних питань, що виникають під час реалізації завдань самостійної роботи;

– **принцип науковості**, що дозволяє вирішувати поставлені завдання на сучасному рівні наукових знань;

– **принцип наукоподібності**, що передбачає оформлення результатів самостійної роботи відповідно до затверджених вимог;

– **принцип наочності**: передбачає представляти інформацію в доступному вигляді;

– **принцип зв'язку теорії з практикою**, що надає можливість вирішувати практичні завдання, враховуючи практичну складову дисципліни;

– **принцип доступності**, що передбачає посиленість завдань самостійної роботи.

Ефективність самостійної роботи здобувачів забезпечується наступними результатами:

- здобувач має самостійне, творче мислення;
- здобувач уміє користуватися понятійним апаратом;
- здобувач справляється з практичними завданнями;
- здобувач засвоює програмовий матеріал;
- здобувач вивчив першоджерела;
- здобувач оволодів навичками самостійної роботи;
- здобувач уміє застосовувати теоретичний матеріал при аналізі суспільно-правових явищ і процесів.

Контроль за самостійною роботою здобувачів передбачає:

- перевірку схем та таблиць;
- перевірку рефератів;
- відповіді на тестові питання;
- перевірку словникової роботи;
- перевірку конспекту.

Основні риси навчальної та науково-творчої діяльності, необхідні для успішної роботи здобувача:

- самостійність;
- творчий підхід;
- креативність
- організованість;
- дисциплінованість.

Методичні рекомендації для підготовки самостійної роботи з навчальної дисципліни «Соціологія права» розраховані на здобувачів денної форми навчання 4 курсу Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ – 30 години самостійної роботи), а також здобувачів заочної форми навчання 4 курсу Навчально-наукового інституту заочного навчання та підвищення кваліфікації (цивільні особи) – 40 години самостійної роботи.

ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ

Рівень вищої освіти
Спеціальність

перший (бакалаврський)
«081 Право»

на 2022/2023 навчальний рік

Форма навчання **ДЕННА**

Обсяг **3** кредити ЄКТС (**90** годин)

Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти

Курс **4**

Групи **ЮД-941-945**

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Всього	Лекції	Семінари	Самостійна та індивідуальна робота
1	Поняття податків та обов'язкових платежів. Система оподаткування в Україні	14	2	2	10
2	Податкове право та податкові правовідносини	14	2	2	10
3	Адміністрування податків і зборів	18	4	4	10
4	Податковий контроль та відповідальність за порушення податкового законодавства	16	2	2	10
5	Правове регулювання податків з фізичних осіб	14	2	2	10
6	Правове регулювання податків з юридичних осіб	14	2	2	10
Разом за семестр		90	14	16	60
<i>Форма підсумкового контролю</i>		<i>залік</i>			

Курс **3**

Групи **ЮД-031 МСН**

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Всього	Лекції	Семінари	Самостійна та індивідуальна робота
1	Поняття податків та обов'язкових платежів. Система оподаткування в Україні	14	2	2	10
2	Податкове право та податкові правовідносини	14	2	2	10
3	Адміністрування податків і зборів	18	4	4	10
4	Податковий контроль та відповідальність за порушення податкового законодавства	16	2	4	10
5	Правове регулювання податків з фізичних осіб	14	2	2	10
6	Правове регулювання податків з юридичних осіб	14	2	2	10
Разом за семестр		90	14	16	60
<i>Форма підсумкового контролю</i>		<i>залік</i>			

Форма навчання **ЗАОЧНА** Обсяг **3** кредити ЄКТС (**90** годин)
 Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти
 Курс **4** Групи **ЮЗ-941-943, ЮЗ-121 МСН**

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Всього	Лекції	Семінари	Самостійна та індивідуальна робота
1	Поняття податків та обов'язкових платежів. Система оподаткування в Україні	14	2	2	10
2	Податкове право та податкові правовідносини	10			10
3	Адміністрування податків і зборів	24	2	2	20
4	Податковий контроль та відповідальність за порушення податкового законодавства	20			20
5	Правове регулювання податків з фізичних осіб	12	2		10
6	Правове регулювання податків з юридичних осіб	10			10
	Разом за семестр	90	6	4	80
	Форма підсумкового контролю	залік			

Курс **3**

Групи **ЮЗ-031 МСН**

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Всього	Лекції	Семінари	Самостійна та індивідуальна робота
1	Поняття податків та обов'язкових платежів. Система оподаткування в Україні	14	2	2	10
2	Податкове право та податкові правовідносини	10			10
3	Адміністрування податків і зборів	24	2	2	20
4	Податковий контроль та відповідальність за порушення податкового законодавства	20			20
5	Правове регулювання податків з фізичних осіб	12	2		10
6	Правове регулювання податків з юридичних осіб	10			10
	Разом за семестр	90	6	4	80
	Форма підсумкового контролю	залік			

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

Підручники:

1. Бандурка А. М. Конфліктологія. Харків : ХНУВС, 1997.
2. Герасіна Л. М., Панов М. І, Осипова Н. П. та ін. Конфліктологія: підручник для студ. вищ. навч. закл. Харків : Право, 2002.
3. Понов М. І., Осипова Н. П., Герасіна Л. М. та ін. Соціологія права: підручник. К. : Концерн «Видавничий дім Ін Юре», 2003. 276 с.
4. Осипова Н. П., Воднік В. Д., Клімова Г. П. та ін. Соціологія: підручник. К. : Юрінком Інтер, 2003. 336 с.
5. Осипова Н. П. Соціологія права: підручник для студ. юрид. спец. К. : Ін Юре, 2003. 276 с.
6. Требін М. П., Воднік В. Д., Клімова Г. П. та ін. Соціологія: підручник. Харків : Право, 2010. 224 с.
7. Trevino A. J. The Sociology of Law. Classical and Contemporary Perspectives. New York, 2017. 500 p.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Балинська О. М., Гуменюк Л. Й. Основи соціології права (для працівників органів внутрішніх справ): навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 411 с.
2. Гнатюк Я., Гоян І. Соціологія права: навч. посібник. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2016. 124 с.
3. Демичева А. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Соціологія права» для спец. 6.03010101. URL : <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2638>.
4. Жоль К.К. Філософія і соціологія права: навч. посібник. Київ, 2000.
5. Камінська Н. В. Словник міжнародно-правових термінів. К. : КУТЕП, 2013. 150 с.
6. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: навч. посібник. К. : МАУП, 2004. 464 с.
7. Настасяк І. Ю. Соціологія права: навч. посібник. Львів : ПАІС, 2008. 196 с.
8. Сирих В. М. Соціологія права: навч. посібник для вузів. Київ, 2004.
9. Джужа О. М. Соціологія права: навч. посіб (2-ге вид. перероб. і доп.). К. : НАВС, 2017. 356 с.
10. Соціологія короткий енциклопедичний словник. К. : УЦДК, 1998.
11. Піча В. М. Соціологія: терміни, поняття, персоналії: навч. словник-довідник. К. : Каравела, 2002.
12. Джужа О. М., Кириченко І. Г., Ковальський В. С. та ін. Соціологія права: навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2004. 288 с.
13. Савченко В. А. Соціологія права: навч.-метод. посібник. Одеса : ОДУВС, 2016. 131 с.

14. Стрілець В. В. Соціологія права: навч.-метод. посібник для самоств. вивч. дисц. Полтава, 2016. 111с.

15. Танчин І. З. Соціологія: навч. посібник (3-є вид., перероб. і доп.). К. : Знання, 2008. 351 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Головатий С. Верховенство права: монографія: у 3 кн. К. : Фенікс, 2006. Кн. 3. 1747 с.

2. Гринюк Р. Ф. Ідея правової держави: теоретикоправова модель і практична реалізація: монографія. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2004. 386 с.

3. Кресіна І. О., Скрипнюк О. В., Коваленко А. А. та ін. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: монографія. К. : Логос, 2007. 314 с.

4. Законність: теоретикоправові проблеми дослідження та впровадження: монографія. К. : ЮСТІНІАН, 2004. 211 с.

5. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретикоправова модель Харків : Право, 2009. 600 с.

6. Наливайко Л. Р. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційноправові засади: К. : ХайТек Прес, 2013. 316 с.

7. Оніщенко Н. М. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності: монографія. К. : Кондор, 2012. 614 с.

8. Тодика Ю. М. Конституційні засади формування правової культури: монографія. Харків : РАЙДЕР, 2001. 160 с.

9. Беззубов Д. О. Поняття безпеки держави як особливого суб'єкта права юридичний аспект. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 2. С. 139-146.

10. Беляєва М. В. Конституційні конфлікти й їх вплив на реалізацію політичної функції Української держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 6. С. 35.

11. Беляєва М. В. Конституційноправові засади механізму реалізації політичної функції Української держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2013. № 23(1). С. 110-114.

12. Беляєва М. В. Політична суб'єктність держави в сфері народовладдя: конституційноправові засади. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 9. С. 16-19.

13. Беляєва М. В. Системноструктурні зв'язки політичної системи суспільства та політичної функції держави. *Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2006. № 1 (17). С. 12-15.

14. Бермічева О. В. Соціальна функція держави в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 Теорія та історія держави та права, історія політичних і правових учень. Харків, 2002. 17 с.

15. Бехруз Х. Праворозуміння, розуміння права і правова система. *Право України*. 2010. № 4. С. 143-147.

16. Бобровник С. Новітні методи дослідження компромісу і конфлікту як соціальних явищ. *Право України*. 2014. № 2. С.262-271.
17. Богдан І. Вплив природноправової доктрини на зміст права і творчість. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 12. С. 115-121.
18. Бондарева К. Трансформації права та його інститутів у тоталітарних політичних державах. *Юридична Україна*. 2012. № 10. С.11-17.
19. Борденюк В. Концептуальні основи співвідношення функцій місцевого самоврядування та його органів з функціями держави. *Право України*. 2003. № 11. С.17-23.
20. Борденюк В. Місцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект. *Право України*. 2003. № 4. С.12-18.
21. Булкат М. С. Загальна характеристика форм та методів реалізацій функцій держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С.107-113.
22. Булкат М. С. Сучасні підходи до класифікації зовнішніх функцій України. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 60-65.
23. Булкат М. С. Функції держави у взаємодії з категоріальним апаратом теорії держави. *Право і безпека*. 2011. № 2(39). С.70-73.
24. Бульба О. Деякі аспекти реформування моделі поділу влади в Україні. *Право України*. 2004. № 4. С. 27-30.
25. Варич О. Г. Економічні функції сучасної держави: природа, зміст, тенденції розвитку в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.0. Київ, 2006. 22 с.
26. Варламова Н. Методологія юридичної науки: спокуса постмодерном. *Право України*. 2014. № 1. С.69-77.
27. Ветютнев Ю. Методологічні проблеми розуміння істини як правової цінності. *Право України*. 2014. № 1. С.106-112.
28. Гаврилук Р. Чи можливо наукове некласичне пізнання права? *Право України*. 2014. № 1. С. 94-105.
29. Геселев О. Зміна пануючого праворозуміння як обов'язкова умова впровадження відновного правосуддя в Україні. *Право України*. 2010. № 3. С. 106-114.
30. Гордимов А. В. Місце і роль доктрини у загальній системі джерел права. *Держава і право: зб. наук. праць*. 2009. № 43. С. 57-63.
31. Гревцов Ю. Методологічні проблеми пізнання відповідальності суб'єкта права. *Право України*. 2014. № 1. С.187-194.
32. Гриценко Д. До питання методології наукових досліджень. *Гуманітарні науки*. 2010. № 2. С. 155-158.
33. Гусарев С. Діяльнісний підхід у структурі методології сучасного правознавства. *Право України*. 2011. № 8. С. 160-166.
34. Давиденко А. О. Соціологічне забезпечення управління кадровими процесами у сфері державної служби: структура та функції *Грані: науковий вісник*. 2014. № 1. С.11-18.

35. Давиденко В. В. Економічна функція сучасної держави. *Юридичні і політичні науки*. 2003. № 19. С. 73-79.
36. Денисов С. Використання діалектико матеріалістичного методу в пізнанні права. *Право України*. 2014. № 1. С. 86-93 .
37. Дзевелюк А. В. Держава і право: зб. наук. праць. *Юридичні і політичні науки*. 2010. № 47. С. 77-81.
38. Дідич Т. Концептуалізація нормопроекування в контексті модернізації правотворчості теоретико правовий аспект. *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 4. С. 37-43.
39. Дроботова Т. Правові ознаки демократичного державного правового режиму: актуальні питання систематизації. *Юридична Україна*. 2010. № 1. С. 34-40.
40. Дубов Г. О. Плюралізм правової методології: зміст, особливості інтерпретацій та умов формування юридичної науки на сучасному етапі розвитку. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 48-51.
41. Дудаш Т. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у світлі праворозуміння Страсбурзького. *Право України*. 2010. № 10. С. 158-165.
42. Дудаш Т. Праворозуміння: спроба герменевтичного аналізу. *Юридична Україна*. 2007. № 4. С. 19-26.
43. Євген Ерліх основоположник соціологічного праворозуміння до 150-річчя від дня народження. *Право України*. 2012. № 9. С. 445-454.
44. Євграфова Є. Доктрина у правовій науці і юридичній практиці. *Вісник національної Академії правових наук України*. 2013. № 2. С. 52-62.
45. Євграфова Є. Доктрини та концепції у правовій системі України: форми і сфери застосування. *Право України*. 2010. № 5. С. 77-84.
46. Євграфова Є. Об'єктивність права: гіпотеза та сприйняття. *Право України*. 2012. № 34. С. 385-395.
47. Євграфова Є. Питання соціальної природи і об'єктивності права. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 2 (69). С. 17-29.
48. Євграфова Є. Нове дослідження проблем джерел права. *Право України*. 2009. № 5. С. 193-197.
49. Єрмоленко І. Проблеми методології дослідження правових феноменів у творчості Б. Кістяківського. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 8. С. 126-129.
50. Єрмолін В. До питання про співвідношення понять виконавчої влади і державного управління. *Право України*. 2002. № 9. С. 29-33.
51. Жадько В. А. Об'єкт і предмет філософії права. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2000. № 4. С. 37-48.
52. Жаровська І. М. Авторитетний ресурс у механізмі державновладних відносин. *Публічне право*. 2013. № 1. С. 289-295.
53. Жуган М. Принцип поділу влади : сучасні інтерпретації. *Право України*. 2011. № 2. С. 193-200.

54. Жукевич І. Явні та неявні принципи права: поняття, ознаки та особливості. *Юридична Україна*. 2009. № 11-12. С. 10-16.
55. Жуков Є. В. Теоретико-методологічні засади розуміння форми державного устрою в добу інформатизації. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2013. № 5. С. 196-201.
56. Журавко В. С. Проблеми введення судового прецеденту в правову систему України. *Управління розвитком*. 2013. № 16. С. 106-108.
57. Завальний А. М. Діалектика розмежування категорій джерело і форма права». *Публічне право*. 2012. № 1. С. 261-266.
58. Заєць А. Роль правової доктрини і правових ознак у дефінітивній ідентифікації права. *Вісник АПрН України*. 1997. № 4. С. 54-58.
59. Заморська Л. Системний підхід до нормативності сучасного права: гносеологічний зміст. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 2 (194). С. 108-111.
60. Заморська Л. Системний підхід до нормативності сучасного права: гносеологічний зміст. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5 (197). С. 128-131.
61. Зінченко О. Функції юридичних конструкцій: теоретико-правовий аналіз. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 58-62.
62. Зубчик Ю. Щодо сутності суб'єктивного права. *Юридична Україна*. 2012. № 2. С. 14-19.
63. Іншин М. І. Окремі аспекти правового регулювання державної служби нормами Конституції України. *Публічне право*. 2013. № 1. С. 187-191.
64. Калетник О. До питання про вплив права на мораль теретико-правовий аспект. *Держава і право: зб. наук. праць*. Київ, 2013. № 9. С. 58-63.
65. Кампо В. Філософія і розвиток інноваційної методології досліджень у сфері конституційної юстиції в Україні. *Юридична Україна*. 2014. № 3. С. 33-38.
66. Капінус Л. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу людини та громадянина. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С. 53-57.
67. Капустинський В. Взаємозв'язок понять судова влада, «правосуддя» і «судочинство у контексті сучасного реформування». *Право України*. 2012. № 9. С. 363-368.
68. Кармазіна К. Ю. Особливості джерел загального права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2013. № 5. С. 13-17.
69. Кармазіна К. Ю. Особливості механізму взаємодії джерел міжнародного та національного права у правових системах загального типу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2013. № 61. С. 31-35.
70. Кармаліта М. В. Місце правової доктрини в сучасній системі джерел (форм) права України. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 279-287.

71. Кармаліта М. Значення правової доктрини в контексті джерел права. *Юридична Україна*. 2010. № 6. С. 17-21.
72. Качур В. О. До розуміння та визначення поняття «джерела права». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2013. № 61(1). С. 36-39.
73. Кельман М. Аспекти аналізу методологічних проблем співвідношення держави та права. *Право України*. 2009. № 2. С.60-67.
74. Кисіль В. Сучасні тенденції кодифікації міжнародного приватного права. *Право України*. 2014. № 2. С.89-104.
75. Климентьев О. Перспективи розвитку інформаційної функції держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 12. С. 101-104.
76. Коваль В. Актуальні проблеми функціонування судової системи України. *Право України*. 2003. № 12. С. 20-25.
77. Ковальський В. Функції права: ціннісний та сутнісний виміри. *Юридична Україна*. 2012. № 9. С. 49.
78. Козюбра М. Загальнотеоретичне правознавство: стан і перспективи. *Право України*. 2010. № 1. С. 32-43.
79. Козюбра М. Методологія правознавства та методологія права: співвідношення понять та їх особливості. *Право України*. 2014. № 1. С.22-32.
80. Козюбра М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні. *Право України*. 2010. № 4. С. 10-21.
81. Колодій А. Праворозуміння: теорія, політика. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 3(62). С. 12-18.
82. Кондратьєв Р. Принципи права та їх роль у регулюванні суспільних відносин. *Право України*. 2000. № 2. С. 43-45.
83. Конопелько О. В. Особливості формування ідеологічної функції сучасної держави: постановка проблеми. *Право і безпека*. 2013. № 1(48). С. 18-23.
84. Конопелько О. В. Реалізація ідеологічної функції держави: досвід Німеччини. *Право і безпека*. 2013. № 2 (49). С. 33-38.
85. Копейчиков В. В. Проблеми загальної теорії держави та права. *Право України*. 1993. № 4. С. 91-92.
86. Корейба Ю. Конституція України як визначальне джерело інформаційного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 9. С. 48-52.
87. Корнута Р. Вітчизняні погляди на структуру норми права. *Право України*. 2007. № 7. С. 19-20.
88. Коростей В. На захист конституційного вчення про державу і права. *Право України*. 2002. № 3. С. 25-27.
89. Корчевна Л. О. Судова практика як джерело західного права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2013. № 61(1). С. 44-47.
90. Косович В. До визначення поняття «нормативноправовий акт»: практична необхідність і теоретична можливість уточнення. *Право України*. 2012. № 9. С. 274-280.

91. Костецька Т. А. Інформаційна функція держави: конституційні та інституційні аспекти. *Держава і право: зб. наук. праць*. 2010. № 47. С. 113-119.
92. Костицький В. В. Право як цілісність. *Право України*. 2002. № 2. С. 8-10.
93. Костицький В. В. Соціологія права, як навчальна дисципліна. *Соціологія права*. 2013. № 2(8). С. 2-6.
94. Коструба А. Норми права і правозупиняючі юридичні факти в механізмі правового регулювання. *Право України*. 2011. № 3. С. 202-207.
95. Котляренко О. Військова служба правопорядку суб'єкт реалізації правоохоронної функції держави. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 1. С. 116-121.
96. Котюк В. Держава як особлива організація суспільства. *Закон і бізнес*. 1998. № 48. С. 49.
97. Кравець В. Право як об'єкт пізнання. *Право України*. 2001. № 6. С. 18-20.
98. Кравцова Т. М. Функція права в системі державного управління. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. № 14. С. 29-32.
99. Кравчук І. Адаптація права України до права Європейського Союзу: цілі, етапи, перспективи. *Право України*. 2004. № 10. С. 132-136.
100. Кравчук М. Сучасна методологія пізнання юриспруденції *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 12. С. 114-117.
101. Крапив'янський А. В. Судовий прецедент – джерело права країн англосаксонської правової сім'ї. Трипільська цивілізація. 2012. № 7. С. 63-67.
102. Кресін О. Розвиток методології порівняльного правознавства: історичний аспект. *Право України*. 2006. № 2. С. 128-130.
103. Кресін О. Формування теоретико-методологічних засад порівняльного правознавства у працях Пауля Йоганна Анзельма фон Файєрбаха. *Право України*. 2012. № 12. С. 380-394.
104. Крижановський А. Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан та перспективи. *Право України*. 2013. № 9. С. 229-242.
105. Крупчан О. Загальна характеристика змісту компетенції органів виконавчої влади. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 45-49.
106. Крупчан О. Щодо питання про прийняття закону про свободу мирних зібрань громадян. *Юридична Україна*. 2014. № 2. С. 48.
107. Кудрявцева О. Класифікація та систематизація конституційних прав і свобод дитини в Україні. *Юридична Україна*. 2014. № 2. С. 47-52.
108. Кулага Е. Органи внутрішніх справ України в системі поділу державної влади. *Право України*. 2004. № 9. С. 82-91.
109. Куненко І. Проблеми правового регулювання внесення змін до Конституції України. *Підприємство, господарство і право*. 2014. № 2. С. 90-93.
110. Кунев Ю. Методологія дослідження державноправових явищ як актуальна проблема. *Право України*. 2009. № 11. С. 118-123.
111. Кунев Ю. Об'єкт правознавства: системодіяльний підхід. *Право України*. 2008. № 3. С. 32-35.

112. Кунцевич М. П. Функції виконавчої влади. *Держава і прав:* зб. наук. праць. 2013. № 60. С. 140-146.
113. Курінний Є. Об'єкт права: доктринальні питання визначення категорії. *Право України.* 2003. № 10. С. 33-36.
114. Куян І. До питання про абсолютність і обмеженість суверенітету держави. *Право України.* 2011. № 7. С. 148-155.
115. Куян І. До питання про поняття «народний суверенітет». *Право України.* 2010. № 6. С. 101-107.
116. Куян І. До питання про родові і видові поняття суверенітету. *Право України.* 2013. № 10. С. 185-193.
117. Лафітський В. Правова держава і фактори її розвитку в порівняльно-правовому вимірі. *Право України.* 2013. № 34. С. 169-182.
118. Левченков О. І. Вплив процесів глобалізації та євроінтеграції на ефективність регулювання суспільних відносин. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2014. № 2. С. 83-91.
119. Легеза Ю. О. Функції держави як зміст її функції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2012. № 2. С. 68-75.
120. Лемак В. Зміна парадигми праворозуміння: досвід держав центральної Європи. *Право України.* 2010. № 4. С. 114-119.
121. Лемак В. В. Форма державного режиму в постсоціалістичних країнах: теоретико-правовий аналіз. *Вісник ЗЮІ МВС України.* 2003. № 2. С. 34-37.
122. Лившиц Ю. Конституційність нормативного акту. *Право України.* 1994. № 11-12. С. 36-37.
123. Лобода Ю. Плюралізація методології правової науки і проблема розмежування наукових дисциплін: до питання про дисциплінарну приналежність досліджень правової традиції у науці радянського періоду та сучасній вітчизняній правовій науці. *Юридична Україна.* 2009. № 5. С. 47.
124. Луць Л. Уніфікація судової практики важливий засіб забезпечення належного правосуддя. *Право України.* 2012. № 11-12. С. 144-150.
125. Луцький Р. П. Ієрархічність правових джерел (нормативних актів) як відображення буття позитивного права. *Часопис Київського університету права.* 2012. № 2. С. 18-21.
126. Львова О. Л. Сучасне праворозуміння у світлі ціннісних орієнтацій права. *Держава і право:* зб. наук. праць. 2009. № 45. С. 42-49.
127. Мазур Д. В. Акти правотворчості Президента в республіках зі змішаною формою правління загальнотеоретичний аспект: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2006. 188 с.
128. Максимов С. Антропологічні передумови правової теорії: досвід класичної філософії права. *Вісник Львівського університету. Серія юридична.* 2002. № 37. С. 64-69.
129. Малишев Б. В. Природні права людини: загальнотеоретична характеристика. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2012. № 2. С. 23.

130. Малишев Б. Принцип верховенства права теоретико-правовий аспект. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 8. С. 14-20.
131. Манжул І. Визначення методів пізнання в науковій літературі. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 11. С. 11-17.
132. Мартинюк Р. «Суперпрезидентська республіка»: конституційно-правова оцінка феномену та досвід пострадянських країн. *Право України*. 2013. № 7. С. 252-262.
133. Мартинюк Р. Конституційні повноваження президента змішаної республіки та доктрина «прихованих» президентських повноважень. *Право України*. 2012. № 7. С. 141-150.
134. Мартинюк Р. Проблеми визначення конституційноправового статусу Президента України в умовах змішаної форми правління. *Право України*. 2009. № 5. С. 44-50.
135. Марчук О. До питання про припинення повноважень члена Вищої ради юстиції. *Юридичні і політичні науки*. 2013. № 9. С. 117-123.
136. Мацькевич М. Розвиток культурної функції держави як умова демократичних трансформацій українського суспільства. *Право України*. 2012. № 8. С. 210-217.
137. Медведчук В. Держава і громадянське суспільство: український вибір *Право України*. 2012. № 34. С. 375-384.
138. Медведчук В. Державотворчій потенціал федеративної трансформації України: конституційно-правові аспекти. *Вісник національної Академії правових наук України*. 2013. № 2 (73). С. 98-107.
139. Медведчук В. Доктринальна модель побудови федеративної держави: українська ретроспектива і сучасність. *Право України*. 2013. № 9. С. 289-305.
140. Мельничук О. Право на освіту в контексті теорій праворозуміння. *Право України*. 2011. № 2. С. 180-185.
141. Мінюков А. Система органів державної влади, що забезпечують конституційні права і свободи людини і громадянина: їх повноваження. *Право України*. 2002. № 4. С. 61-65.
142. Мірошниченко М. Системно-інформаційний підхід у контексті методологічного забезпечення наукового аналізу проблем теорії правової системи України. *Право України*. 2007. № 6. С. 22-25.
143. Москалюк О. Особливості застосування принципів права при подоланні змістовних колізій. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 37-42.
144. Московець В. І. Поняття та значення правоохоронної функції держави. *Право і безпека*. 2011. № 2(39). С. 7-11.
145. Мотиль І. І. Сутність та класифікація функцій демократичної держави *Право і суспільство*. 2011. № 3. С. 23-28.
146. Мурза В. В. Історикоправова характеристика становлення та розвитку наглядової функції держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 83-90.

147. Назаров І. Завдання та повноваження вищого судового органу (на приклад європейських країн). *Право України*. 2012. № 11-12. С. 73-81.
148. Наливайко Л. Р. Культурна функція української держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1. С. 58-67.
149. Наливайко Л. Р. Форми здійснення політичної функції Української держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 8. С. 37.
150. Поняття політичної функції Української держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 10. С. 35-40.
151. Оборотов Ю. Дослідження цінності держави як актуальний напрям сучасного правознавства. *Право України*. 2010. № 1. С. 44-49.
152. Оборотов Ю. Праворозуміння як аксиоматичне начало (постулат) права. *Право України*. 2010. № 4. С. 49-55.
153. Оніщенко Н. Сучасне праворозуміння у контексті витоків, постулатів, основних принципів та функціонального призначення права. *Право України*. 2010. № 4. С. 156-163.
154. Оніщенко Н. М. Правовий світогляд і політика сучасна реальність, бачення на перспективу *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 2. С. 91-97.
155. Панов М. Проблеми формування понятійного апарату юридичної науки: методологічні аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 23. С. 47-51.
156. Пацурківський П. Методологія правопізнання Євгена Ерліха: некласична парадигма. *Право України*. 2012. № 9. С. 383-391.
157. Пашуля Г. Я. Глобалізація як явище, що впливає на формування нового типу держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 22-31.
158. Пендяга Г. Щодо питання організації та методології проведення правової практики. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 4. С. 15-18.
159. Петришин О. Демократичні засади правової соціальної держави. *Право України*. 2013. № 8. С. 63-71.
160. Погребняк С. Принципи права: доктринальні питання. *Право України*. 2013. № 9. С. 217-228.
161. Поліщук Н. Прагматизм: деабсолютизація філософської методології історикофілософський аспект. *Філософська думка*. 2008. № 4. С. 100-121.
162. Полонка І. Норма права як основа його нормативності. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 8. С. 128-131.
163. Працюк І. В. Змішана республіка: поняття та ознаки. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2012. № 25. С. 462-471.
164. Працюк І. Парламентська форма правління: сутність і особливості. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4 (71). С. 65-74.
165. Протасова В. Є. Парламентсько-президентська республіка: сутність, особливості, різновиди: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2008. 20 с.

166. Рабінович П. Загальна теорія права та держави: стан, тенденції. *Право України*. 2012. № 34. С. 364-374.
167. Рабінович П. Загальнотеоретичне право та державознавство в Україні: здобутки, проблеми, перспективи. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 1. С. 16-26.
168. Рабінович П. Пріоритетна функція загальнотеоретичного праводержавознавства. *Право України*. 2010. № 1. С. 25-31.
169. Рабінович П. Проблеми трансформації методології вітчизняного правознавства: досягнення, втрати, перспективи. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 4(31). С. 314.
170. Рабінович П. Соціальна сутність держави: теоретико-методологічні засади дослідження. *Право України*. 2001. № 8. С. 14-18.
171. Рудік О. Консолідація демократичного режиму як ключовий етап демократизації. *Вісник Української Академії державного управління при Президенті України*. 2001. № 1. С. 268-276.
172. Саїдов А. Порівняльне правознавство та закономірності розвитку права в умовах глобалізації. *Право України*. 2012. № 34. С. 463-472.
173. Сердюк І. А. Норма права, правова норма і юридична норма: співвідношення понять. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 129-135.
174. Сивий Р. До методології системного дослідження приватного права у структурі позитивного права: формально та діалектикологічний аспект. *Право України*. 2004. № 12. С. 58-68.
175. Сидорчук О. Особливості виборів у напівпрезидентських республіках: досвід України й Польщі. *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 73. С. 342-344.
176. Сінкевич О. Щодо особливостей норм конституційного права. *Право України*. 2002. № 11. С. 15-19.
177. Скакун О. Загальна теорія права і держави: проблематизація та переосмислення метатеорії. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 4. С. 27-36.
178. Скрипник О. Вплив інститутів громадянського суспільства на становлення і розвиток демократичного політичного режиму. *Право України*. 2001. № 5. С. 83-89.
179. Скрипнюк О. Категорії «народний університет», «народне волевиявлення», «безпосередня демократія», «форма безпосередньої демократії»: теоретико-методологічні аспекти. *Право України*. 2012. № 9. С. 281-290.
180. Смелянець Г. Є. Правовий і державний режими: поняття і співвідношення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. № 24. С. 283-286.
181. Співак В. М. Соціальна держава в процесі соціалізації глобалізації: політологічний аспект. *Держава і право: зб. наук. праць*. 2013. № 60. С. 442-449.
182. Ставицька О. Норма права в системі чинників регулювання соціальних конфліктів. *Право України*. 2001. № 10. С. 13-18.
183. Степанкова Н. М. Норма права як першооснова права в механізмі право реалізації. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2012. № 2 (1). С. 71-82.

184. Стеченко Д. М. *Методологія наукових досліджень: підручник* (2-ге вид., перероб. і доп.). К. : Знання, 2007. 318 с.

185. Сунегін С. О. Принцип рівності у праві в контексті ціннісних орієнтацій суспільства: сучасні реалії та тенденції розвитку. *Бюлетень міністерства юстиції України*. 2014. № 3. С. 86-87.

186. Суханос В. В. Вплив інституту глави держави на монархічну форму правління. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія: *Право*. 2013. № 1(7). С. 114.

187. Талдикін О. В. Причини соціальної неадаптації окремих груп колоністів на півдні Російської імперії у другій половині XVIII – на початку XIX століть. *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2002. № 1. С. 24-28.

188. Талдикін О. В. Соціальна неадаптація окремих груп колоністів на півдні Російської імперії у другій половині XVIII – першій половині XIX століть. *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2002. № 2. С. 36-41.

189. Талдикін О. В. Теоретичні проблеми реалізації міжнародно-правових та деонтологічних норм у діяльності правоохоронних органів в умовах розбудови України як правової держави. *Науковий вісник Юридичної академії МВС*. 2003. № 2. С. 16-20.

190. Талдикін О. В. Нетократія як черговий фактор кризи інституту національної держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 132-149.

191. Талдикін О. В. Нетократія в контексті теорії влади. *Правова система України: сучасний стан та перспективи розвитку*: матер. наук. семінару (м. Дніпропетровськ, 11 грудня 2012 р.). Дніпропетровськ : Вид-во «Грані». С. 31-35.

192. Талдикін О. В., Кучук А. М. Право на приватність: етапи становлення, проблеми реалізації в інформаційному суспільстві. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 47-53.

193. Талдикін О. В. Позитивна дискримінація в ліберальній теорії прав людини. *Права людини: теорія, реальність, перспективи*: наук.-практ. семінар, присвячений 65-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 12 грудня 2013 р.). Дніпропетровськ : ДДУВС, 2014. С. 189.

194. Талдикін О. В. Ідеологічний фактор кризи інституту національної держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 49-56.

195. Талдикін О. В. Правосуб'єктність фізичних осіб: окремі аспекти. *Актуальні проблеми юридичної науки в контексті розвитку громадянського суспільства*: матер. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 29 квітня 2014 р.). Дніпропетровськ : ДДУВС, 2014. С. 174-177.

196. Талдикін О. В. Негативна євгеніка в політиці держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 101.

197. Талдикін О. В. Негативна євгеніка в контексті порушення прав людини. *Права людини: онтологічний та гносеологічний виміри*: матер. круг. столу (м. Дніпропетровськ, 2 грудня 2014 р.). Дніпропетровськ : ДДУВС, 2015. С. 53-60.

198. Талдикін О. В. Наддержавна влада в умовах глобалізації. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 26-33.

199. Талдикін О. В. Субъекты и носители надгосударственной власти. *Актуальные вопросы современной юридической науки: теория, практика, методика*: матер. Междунар. заоч. науч.-практ. конф. (г. Могилев, 20 мая 2016 г.). Могилев : МІ МВД, 2016. С. 264-268.

200. Талдикін О. В. Квазідержави: поняття види. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні*: матер. Всеукр. наук-практ. конф. (у заоч. формі) (м. Дніпро, 27 січня 2017 р.). Дніпро : ДДУВС, 2017. С. 45-50.

201. Талдикін О. В. Поняття та класифікація квазідержав. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпропетровськ, 2017. № 1. С. 70-80.

202. Телешун С. Окремі аспекти реформування адміністративно-територіального устрою в контексті останніх урядових пропозицій. *Право України*. 2003. № 1. С. 8-11.

203. Тихомиров О. Методологія юридичної компаративістики: проблеми філософського осмислення. *Право України*. 2006. № 2. С. 32-34.

204. Тімочко О. Проблеми розвитку методології сучасного правознавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11(167). С. 10-13.

205. Толстенко В. «Правова» і «політична» форма: діалектика співвідношення в правовій теорії держави. *Юридична Україна*. 2014. № 3. С. 9-16.

206. Толстенко В. Поєднання правових і політичних форм держави в сучасній державотворчій практиці. *Юридична Україна*. 2014. № 4. С. 21-28.

207. Фаренік С. А. Логіка і методологія наукового дослідження. К. : Вид-во УАДУ, 2000. 337 с.

208. Фолес А. М. Механізм сучасної правової держави: доктринальні аспекти. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 3. С. 37-43.

209. Хаустова М. Глобалізація і її вплив на сутність та соціальне призначення держави. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4 (75). С. 30-41.

210. Хома Н. М. Нові підходи до розуміння моделей соціальної держави. *Держава і право*: зб. наук. праць. 2013. № 60. С. 455-461.

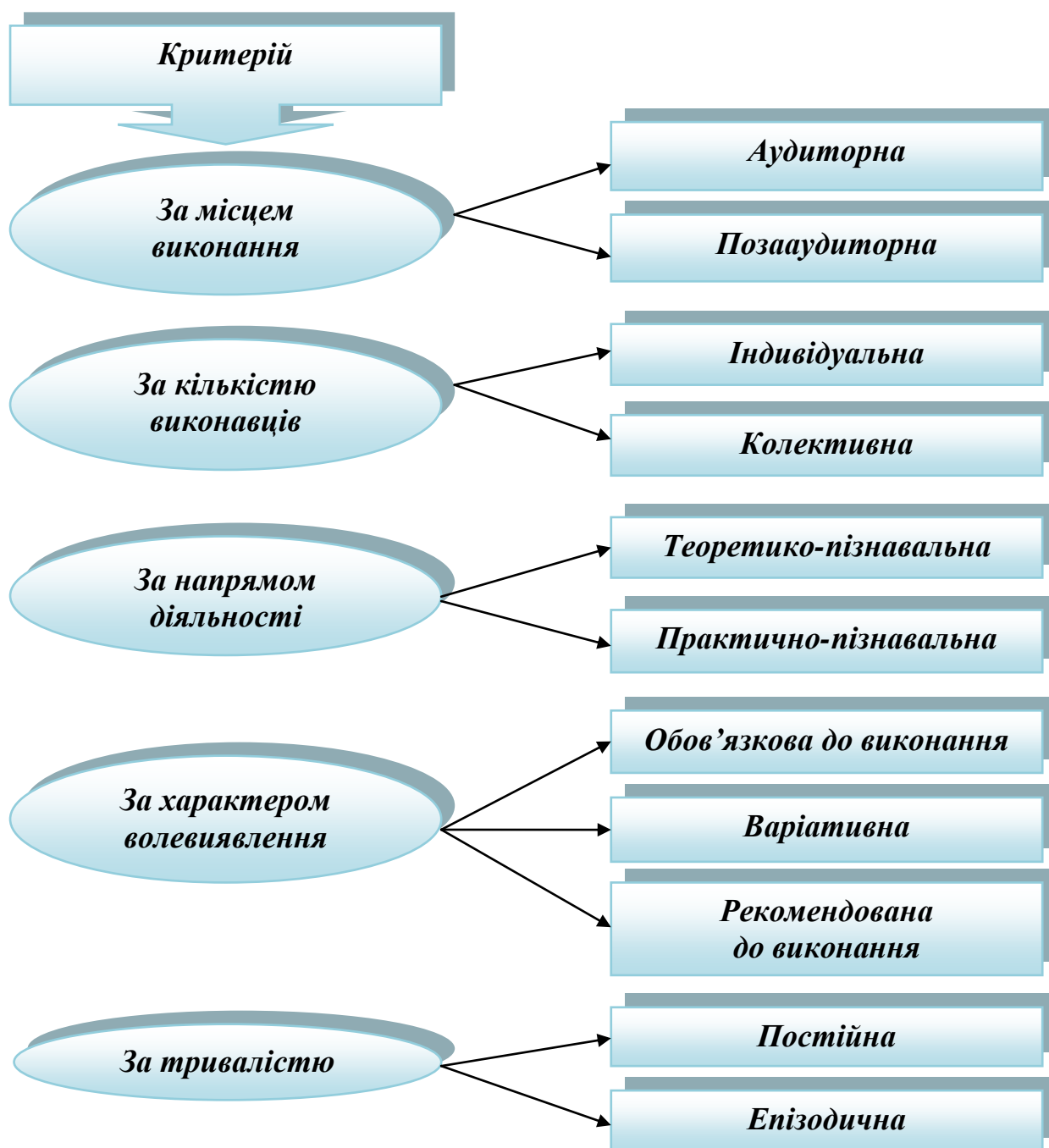
211. Цесар І. Правове забезпечення взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах демократії. *Юридична Україна*. 2010. № 11. С. 43-49.

212. Цесар І. Принципи децентралізації у становленні демократичної держави: правові аспекти забезпечення. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 45. С. 255-263.
213. Цокур Є. Політикоправові концепції феномену політичної влади. *Право України*. 2009. № 11. С. 132-138.
214. Честнов І. Посткласична методологія права. *Право України*. 2014. № 1. С. 78-85.
215. Шайтан О. Теорія держави та права (проблеми вивчення). *Історія України*. 2001. № 6. С. 68.
216. Шафіров В. Людиноцентристський підхід як методологічна основа наукових досліджень у правознавстві. *Право України*. 2014. № 1. С. 148-155.
217. Щербанюк О. Проблема реалізації народного суверенітету в умовах конституційної модернізації. *Право України*. 2012. № 9. С. 291-301.
218. Ющик О. До проблеми розвитку методології права. *Право України*. 2014. № 1. С. 40-49.
219. Deflem M. *Race, Ethnicity, and Law*. Bingley, UK : Emerald, 2017.
220. Deflem M. *The Politics of Policing: Between Force and Legitimacy*. Bingley, UK : Emerald, 2016.
221. Deflem M. *Homicide and Violent Crime*. Bingley, UK : Emerald, 2018.
222. Deflem M. *The Handbook of Social Control*. Hoboken, NJ : Wiley-Blackwell, 2019.

Інтернет ресурси:

1. Офіційний сайт Президента України. URL : <http://www.president.gov.ua>.
2. Офіційний портал Верховної ради України. URL : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Офіційний портал Кабінету міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. URL : <http://vkksu.gov.ua>.
5. Офіційний сайт єдиного державного реєстру судових рішень України. URL : <http://reyestr.court.gov.ua>.
6. Перелік серверів державних органів на сайті Верховної Ради України. URL : <http://www.rada.kiev.ua/lawspravoallsites.htm>.
7. Офіційний сайт Верховного Суду України. URL : <http://www.scourt.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL : <http://www.minjust.gov.ua>.
9. Офіційний сайт Конституційного Суду України. URL : <http://www.constcourt.gov.ua>.
10. Офіційний сайт Центральної виборчої комісії. URL : <http://www.cvk.ukrpack.net>.
11. Поняття соціології права. URL : http://studies.in.uasociology_seminar516socologyaprava.html.
12. Метод соціології права. URL : http://referatok.com.ua/sociologiya_sociologiyaprava_0.
13. Конфліктологія. URL : <http://posibnyky.vntu.edu.uapsihol2rozdroz2.htm>.

КЛАСИФІКАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Виконання завдань самостійної роботи допомагає здобувачам глибше вивчити основні теми дисципліни «Соціологія права», оволодіння вмінням самостійно працювати з положеннями нормативно-правових актів та спеціалізованою літературою.

Самостійно робота здійснюється у таких формах:

- робота зі словником;
- складання схем, таблиць з тем курсу «Соціологія права»;
- підготовка рефератів з тем, зазначених у програмі курсу «Соціологія права»;
- робота із соціологічними матеріалами (складання анкет, питань опитувань);
- опрацювання додаткової спеціалізованої літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення (для заочної форми навчання);
- вирішення тестових завдань.

Робота зі словником

Робота зі словником передбачає опанування основних понять, термінів та категорій, що підлягають засвоєнню. Як правило проводиться письмово (подається рукописний чи електронний варіант).

Складання схем, таблиць з тем курсу «Соціологія права»

Складаючи схеми чи таблиці, необхідно ознайомитися зі всіма матеріалами відповідної теми, опрацювати нормативно-правові акти та іншу спеціалізовану літературу. Виклад матеріалу в схемах чи таблицях повинен бути стислим, максимально інформативним. Текстову інформацію, що подано в схемах та таблицях, потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних чи стилістичних помилок. Схеми, таблиці мають бути подані на електронному носії та у роздрукованому вигляді. Усі схеми повинні бути підписані і обов'язково сформовані в окрему папку.

Підготовка рефератів з тем, зазначених у програмі курсу «Соціологія права»

Однією з форм самостійної роботи здобувачів з дисципліни «Соціологія права» є написання реферативних досліджень із запропонованої тематики.

Реферат не є дослівним переказом тексту підручника або навчального посібника, а являє собою одну з форм наукового дослідження на певну тему, творчо перероблену на основі знайомства зі станом сучасних наукових досліджень (науково-проблемний реферат) або виклад основних положень певних видань чи їх частин (оглядово-інформаційний реферат).

Реферат має бути виконано самостійно. Мета написання реферату полягає у набутті здобувачем знань з курсу «Соціологія права», вміння і

навичок працювати з науковою літературою і нормативно-правовими актами, самостійно аналізувати і узагальнювати матеріал, робити і формулювати власні висновки та пропозиції.

За допомогою рефератів здобувач глибше вивчає найбільш складні проблеми навчальної дисципліни, вчиться правильно оформлювати роботу та докласти результати своєї праці.

Підготовка реферату включає в себе наступні етапи:

- 1) вибір теми;
- 2) підбір і вивчення спеціальної літератури та нормативно-правових актів;
- 3) складання плану реферату;
- 4) викладення змісту теми;
- 5) оформлення реферату;
- 6) усний виклад реферату.

Вибір теми реферату

Здобувач самостійно обирає тему реферату з запропонованого переліку. Допускається закріплення декількох здобувачів за однією і тією ж темою реферату. В такому разі на семінарських заняттях один з них доповідає, а інші виступають з доповненнями та уточненнями. Здобувач може в обсязі навчальної програми дисципліни сам запропонувати тему реферату, узгодивши її з викладачем.

При виборі теми здобувачеві слід керуватися своїми інтересами до певної проблеми, можливостями підбору літератури та інше.

Підбір і вивчення спеціальної літератури та нормативно-правових актів

Роботу над рефератом потрібно починати з вивчення стосовно обраної теми відповідного розділу підручника, навчального посібника, конспектів лекцій. Після того як загальне уявлення про обрану тему склалося, здобувачеві слід приділити серйозну увагу підбору і вивченню нормативно-правових актів та літератури.

Складання плану реферату

Після ознайомлення з літературою та нормативно-правовими актами студент складає план реферату, в якому конкретизуються питання обраної теми та який включає в себе:

- 1) вступ;
- 2) основну частину (виклад змісту теми);
- 3) висновки;
- 4) список використаної літератури.

Вступ є обов'язковою частиною реферату, в якому стисло обґрунтовується актуальність, наукова і практична значимість обраної теми, вказується на її місце в структурі курсу дисципліни, формулюються цілі дослідження.

Основна частина реферату складається з розділів та підрозділів, в яких мають бути послідовно розглянуті всі питання теми. При цьому слід мати на увазі, що кількість розділів та підрозділів не регламентується, але недоцільно

їх робити невеликими за обсягом. Якщо матеріал важко розбити на декілька частин через його тісну змістовну і логічну послідовність, розділ можна не розбивати на підрозділи.

При визначенні назв розділів і підрозділів необхідно знати, що назва розділу не може повторювати назву теми роботи, а назва підрозділу повторювати назву розділу.

Заключна частина реферату має містити висновки, в яких формулюються результати дослідження, оцінки проаналізованого матеріалу, пропозиції чи рекомендації з досліджуваної проблематики.

Вступ і висновки реферату разом не повинні перевищувати одну чверть його обсягу.

Виклад змісту теми реферату

Після підбору і вивчення літератури, визначення плану реферату слід приступити до узагальнення та систематизації зібраного матеріалу. Виклад матеріалу повинен бути чітким, логічним та послідовним. Викладати матеріал у рефераті рекомендується у безособовій формі висловлювання (наприклад, «вважаємо», «думаємо», «раहुємо» та інше). Необхідно вживати терміни, властиві даній науці, уникати незрозумілих понять та складних граматичних оборотів. Терміни, окремі слова і словосполучення допускається змінювати прийнятими текстовими скороченнями, значення яких зрозуміле з контексту реферату.

При використанні цитат з літературних та наукових джерел слід пам'ятати, що вони необхідні для підтвердження думки автора реферату, або ж для висловлювання своєї думки на протигагу іншій. Занадто зловживати ними не слід.

Здобувачу доцільно звернути увагу на такі характерні недоліки, які трапляються при написанні реферату і які можуть привести до незадовільної оцінки:

- механічне, дослівне переписування використаної літератури;
- поверховий, не аргументований виклад основних теоретичних положень;
- невідповідність між змістом роботи та її планом;
- абстрактний виклад теми, відсутність посилань на законодавчі акти, що стосуються відповідної тематики;
- недбалість і неграмотність викладу.

Отже, основними вимогами до написання реферату є вміння виділяти головні теоретичні питання і роз'яснювати їх на конкретному матеріалі, логічно та послідовно розкривати зміст теми, використовуючи при цьому сучасну юридичну літературу.

Оформлення реферату

Здобувач повинен пам'ятати, що через оформлення реферату, його зовнішній вигляд, викладач формує першу думку про зміст матеріалу. Тому кожному здобувачу необхідно опанувати техніку й етику оформлення наукової праці та дотримуватись стандартних вимог, які висуваються щодо рефератів.

Починається робота з титульного листа. Після титульного листа, на другій сторінці реферату подається план роботи.

Кожна структурна частина роботи повинна починатися з нової сторінки та мати заголовок, який відповідає плану реферату. Заголовки слід розташовувати посередині рядка, без крапок в кінці, не підкреслюючи. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, тоді їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовок не допускається.

Відстань між заголовком і подальшим чи попереднім текстом має бути не менше, ніж два інтервали.

Розділи слід нумерувати арабськими цифрами без крапок в кінці. Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номеру розділу і порядкового номеру підрозділу, відокремлених крапкою (наприклад – 1.1, 1.2).

Усі сторінки, починаючи з другої, послідовно нумеруються з проставленням арабських цифр за загальним правилом у верхньому правому куті, без крапки в кінці. Слід мати на увазі, що першою сторінкою реферату є титульний лист, на якому нумерація сторінки не ставиться, але враховується при нумерації наступної сторінки.

Реферат пишеться на одному боці аркуша білого паперу формату А4 через півтора інтервали, шрифт Times New Roman 14, з обов'язковим додержанням при цьому такої ширини полів: зверху і знизу – 20 мм, зліва – 30 мм, справа – 10 мм.

Загальний обсяг реферату не повинен перебільшувати 20 сторінок тексту.

Оформлення списку використаної літератури є важливою складовою написання реферату. У список включаються тільки ті джерела, які використовувались при написанні реферату або на які зроблено посилання в самій роботі. Список літератури в загальний обсяг реферату не включається, але нумерація сторінок продовжується.

При оформленні списку використаної літератури його слід робити відповідно до Національного стандарту України.

Усний виклад реферату

Після написання реферату студент повинен донести його зміст під час консультації викладача. Автор роботи протягом десяти хвилин має викласти основні положення розділів та підрозділів свого дослідження, обґрунтувати наукову і практичну значимість обраної теми, сформулювати пропозиції чи рекомендації. Після виступу, при необхідності, відповісти на запитання викладача.

За результатами заслуховування реферату здобувачу виставляється відповідна кількість балів, які враховуються при виставленні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Робота із соціологічними матеріалами (складання анкет, питань опитувань)

Робота із соціологічними матеріалами (складання анкет, питань опитувань) передбачає реалізацію практичної функції соціології права реалізується за допомогою наступних методів:

1. Метод спостереження:

– невключне спостереження – дослідник не бере участі в подіях та подає отримані результати;

– включне спостереження, при здійсненні якого дослідник або контактує з учасниками досліджуваного процесу, та подає отримані результати.

2. Опитування. Різновиди опитування:

– анкетування – складання анкет на окрему тему у письмовій формі опитування;

– інтерв'ю – складання питань опитування у формі усної бесіди.

3. Аналіз документів передбачає вилучення із документальних джерел (преси, радіо, телебачення, ділових документів) соціологічної інформації при вивченні соціальних процесів і явищ, подається в усній формі.

Опрацювання додаткової спеціалізованої літератури

Роботу над опрацюванням додаткової спеціалізованої літератури потрібно починати з вивчення стосовно обраної теми відповідного розділу підручника, навчального посібника, конспектів лекцій. Після того як загальне уявлення про обрану тему склалося, здобувачеві слід приділити серйозну увагу підбору і вивченню додаткової літератури.

Вивчаючи ту чи іншу наукову працю, здобувач повинен сприймати її крізь призму тих основних проблем, що їх вирішував автор. Без усвідомлення проблеми неможливо виділити головне й істотне, важко відокремити тезу від аргументів і практично неможливо перебороти формальне ставлення до змісту досліджуваної праці.

Складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення (для заочної форми навчання)

Відповідно до тематичних планів здобувачів заочної форми навчання окремі теми курсу не передбачають лекційних занять самостійне опанування, що у свою чергу обумовлює необхідність самостійного опанування шляхом складання конспектів цих тем, а саме:

– Тема 2. Соціальна сутність права;

– Тема 4. Соціальна сутність юридичного конфлікту;

– Тема 6. Соціологія правозастосовної діяльності.

Роботу над створенням конспекту потрібно починати з вивчення теми відповідного розділу підручника, навчального посібника, конспектів лекцій тощо. Здобувачеві також слід приділити увагу вивченню додаткової літератури.

Вирішення тестових завдань

Сьогодні тести є одним з провідних інструментаріїв педагогічної діагностики. Вирішення тестових завдань, є засобом самоконтролю, відповідю на питання «чи засвоїв здобувач на достатньому рівні». До загально визначених переваг системи тестових завдань належать:

- оперативність контролю і економія часу, що витрачається на перевірку рівня знань здобувачів;
- контролю широкого діапазону набутих знань;
- перевірка результативності самостійної роботи здобувачів з теми;
- забезпечення індивідуального підходу;
- більш об'єктивна оцінка набутих знань, умінь, навичок і уникання при цьому можливого суб'єктивізму з боку викладача.

Вирішення тестових завдань, є однією з форм самостійної роботи, яку потрібно виконувати після опанування основ теоретичного матеріалу теми з метою підготовки як до підсумкового контролю так і самоконтролю здобувача.

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД СОЦІОЛОГІЇ ПРАВА

1. Робота зі словником

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
закономірність, соціологія права, предмет соціології права, функції соціології права, аксіологічна функція, онтологічна функція, евристична функція, прогностична функція, методологічна функція, ідеологічна функція, політична функція, системотворча функція, комунікативна функція, навчальна функція, науково-прикладна функція, метод соціології права, метод спостереження, метод опитування, методологія соціології права, соціологія права як навчальна дисципліна.

2. Складання схем, таблиць з теми

Скласти схеми:

- класифікація методів науки теорії держави і права;
- загальнотеоретична характеристика функцій науки теорії держави і права;
- предмет соціології права;
- об'єкт соціології права;
- функції соціології права;
- прикладні методи соціології права;
- наукові методи соціології права
- соціологія права як навчальна дисципліна;
- соціологія права як наука;
- соціологія права як практична діяльність.

3. Підготовка рефератів

Перелік тем

- Соціологічна доктрина права М. Вебера.
- Соціологічна доктрина права Є. Ерліха.
- Соціологічна доктрина О. Конта.
- Соціологічна доктрина права Е. Дюркгейма.
- Основи органічної доктрини права Г. Спенсера.
- Теорія соціальної дії Т. Парсонса.
- Соціальна ідеологія Л. Й. Петражицького.
- Соціальна ідеологія П. О. Сорокіна.
- Аксіологічна доктрина Б. О. Кістяківського.

4. Робота із соціологічними матеріалами

Скласти анкету на тему

- Чи маєте ви здібності до спостереження.
- Нормативність права.
- Правові цінності.

Скласти перелік питань опитування на тему

- Рівень комунікабельності здобувача.
- Як ви розумієте правову соціалізацію
- Право в умовах глобалізації.

5. Опрацювання додаткової літератури

1. Балинська О. М. Основи соціології права (для працівників органів внутрішніх справ): навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 411 с.
2. Горецька Х. В. Правова соціалізація: філософсько-правовий вимір: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец.: 12.00.12 «Філософія права». Львів : ЛьвДУВС, 2014. 19 с.
3. Кабальський Р. О. Нормативність права в умовах суспільства, що трансформується. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2010. Спец. вип. № 2(1). С. 56-65.
4. Карась А. Г. Ціннісні характеристики права як чинник формування правової культури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.01. К. : НАН України, ІДП ім. В. М. Корецького, 2014. 16 с.
5. Кобан О. Г. Можливості використання соціологічного підходу Євгена Ерліха у здійсненні правосуддя. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 4. С. 56-62.
6. Куліченко В. В. Правова соціалізація особистості як об'єкт соціально-філософського аналізу : автореф. дис. ... канд. філософ. наук: спец.: 09.00.03. Житомир, 2013. 20 с.
7. Панов М., Герасіна Л. Правова політика як універсальний феномен соціального буття. *Право України*. 2001. № 8. С. 36-40.
8. Петрович З. Філософсько-правове розуміння взаємозв'язку соціуму і права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.12 «Філософія права». Львів : ЛьвДУВС, 2015. 18 с.
9. Рабінович П. М. Філософія права: навч. посібник. Львів : Галицький друкар, 2014. 230 с.
10. Савчук К., Кресін К. Соціологічна школа міжнародного права В. М. Корецького. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 580-583.
11. Джужа О. М., Кириченко І. Г., Ковальський В. С. та ін. Соціологія права: навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2004. 288 с.
12. Городяненко В. Г. Соціологія: навч. посібник. Київ, 2002. 559 с.
13. Тимошина О. Методологічні підстави соціології права. *Право України*. 2014. № 1. С. 195-202.
14. Удовик Л. Г. Теоретико-правові засади трансформацій правової системи України в умовах глобалізації: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец.: 12.00.01. К. : НАВС, 2014. 42 с.
15. Андреев Д. В., Вовк В. М., Івченко Ю. В., Павлишин О. В. Філософія права: актуальні проблеми та сучасні інтерпретації: навч. посібник. Київ, 2012. 223 с.

16. Чубко Т. П. Право в умовах глобалізації (основні тенденції розвитку): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. К. : Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна», 2013. 16 с.

17. Ярмиш О. Громадянське суспільство і злочинність. *Право України*. 2014. № 4. С. 134-140.

18. Яцино К. С. Предмет соціології права та її місце в системі юридичних наук: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. : 12.00.01. К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. 18 с.

6. Вирішення тестових завдань

1. Об'єктом соціологічного пізнання є:

- а) суспільство як цілісна соціальна реальність;
- б) соціальне життя суспільства;
- в) закономірності виникнення держави і права;
- г) розвиток і функціонування суспільства.

2. Предметом соціології права виступають:

- а) соціальні інститути;
- б) соціальні зв'язки;
- в) закони і закономірності функціонування та розвитку особистості;
- г) суспільні відносини, за яких сформувалися норми права.

3. Соціологія права – це:

- а) наука про суспільство;
- б) вчення про соціальні групи і соціальні спільноти;
- в) наука про соціальні відносини;
- г) система соціальних знань про право.

4. Під структурою соціологічного знання розуміють:

- а) орієнтацію соціологічного дослідження;
- б) рівні соціологічного пізнання;
- в) певним чином упорядковану систему знань про суспільство;
- г) фундаментальну науку, що вивчає суспільство.

5. До методів збирання емпіричної інформації належать:

- а) спостереження;
- б) опитування;
- в) аналіз документів;
- г) усі відповіді є правильними.

6. Які закономірності виникнення, розвитку і функціонування суспільства існують?

- а) специфічні і статистичні;
- б) статистичні і загальні;
- в) юридичні і специфічні;
- г) загальні і специфічні.

7. За допомогою системи методів соціології права, вивчається і досліджується:

- а) предмет соціології права;
- б) об'єкт теорії держави і права;
- в) функції теорії держави і права;
- г) принципи теорії держави і права.

8. Система принципів, підходів і методів наукового дослідження свого предмета, теоретичні засади їх використання при вивченні суспільно-правових явищ – це:

- а) метод теорії держави і права;
- б) принципи теорії держави і права;
- в) методологія теорії держави і права;
- г) система теорії держави і права.

9. Сукупність способів і прийомів дослідження суспільно-правових явищ у процесі їх виникнення, розвитку і функціонування – це:

- а) система соціології права;
- б) функції соціології права;
- в) метод соціології права;
- г) методологія соціології права.

10. Який метод не відноситься до загальнонаукових методів соціології права?

- а) системний;
- б) логічний;
- в) історичний;
- г) порівняльний.

11. Соціологія права є:

- а) галузевою наукою;
- б) загальногалузевою наукою;
- в) міждисциплінарною наукою;
- г) точною наукою.

12. Соціологія права вивчає:

- а) суспільні відносини, що складаються як в процесі підготовки та ухвалення та реалізації норм права так і правову поведінку;
- б) суспільні відносини, що складаються як в процесі протиправної поведінки;
- в) суспільні відносини, що складаються як в процесі неправової поведінки;
- г) суспільні відносини, що складаються, на основі соціальних норм.

13. Науково-пізнавальний аспект соціології права полягає у тому, що вона:

- а) розкриває дію права, тобто як соціально-детермінованого та соціально чинного явища, процесу;
- б) розкриває неправове соціальне;
- в) являє собою структуровану систему соціальних знань про право як особливий соціально-юридичний феномен;
- г) являє собою всі суспільні явища.

14. Практичний аспект соціології права полягає у тому, що вона:

- а) розкриває дію права, тобто як соціально-детермінованого та соціально чинного явища, процесу;
- б) розкриває неправове соціальне;
- в) являє собою структуровану систему соціальних знань про право як особливий соціально-юридичний феномен;
- г) являє собою всі суспільні явища.

15. За особливостями дослідження соціологія права:

- а) макросоціологія, мезосоціологія, мікросоціологія;
- б) фундаментальна і прикладна;
- в) теоретична та емпірична;
- г) законодавча та судова соціологія.

16. За цілями й завданнями соціологія права:

- а) макросоціологія, мезосоціологія, мікросоціологія;
- б) фундаментальна і прикладна;
- в) теоретична та емпірична;
- г) законодавча та судова соціологія.

17. За рівнем (масштабом) дослідження соціологія права:

- а) акросоціологія, мезосоціологія, мікросоціологія;
- б) фундаментальна і прикладна;
- в) теоретична та емпірична;
- г) законодавча та судова соціологія.

18. За суб'єктами виконання правових ролей соціологія права:

- а) макросоціологія, мезосоціологія, мікросоціологія;
- б) фундаментальна і прикладна;
- в) теоретична та емпірична;
- г) законодавча та судова соціологія.

19. За юридичними категоріями соціологія права:

- а) інститує кожен галузь права як автономну соціологічну дисципліну;
- б) фундаментальна і прикладна;
- в) теоретична та емпірична;
- г) законодавча та судова соціологія.

20. За соціологічними критеріями соціологія права:

- а) інститує кожен галузь права як автономну соціологічну дисципліну;
- б) теоретична та емпірична;
- в) передбачає невіддільність правового у соціальному;
- г) законодавча та судова соціологія.

ТЕМА 2. СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ ПРАВА

1. Робота зі словником

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
право, суспільство, держава, сутність права, цінність права, принципи права, функції права, соціалізація, механізм, інститут, переконання, примус, заохочення, стимулювання.

2. Складання схем, таблиць з теми

Скласти схеми:

- право як суспільний регулятор;
- право в системі інших видів соціальної регуляції;
- цінності права;
- механізм правової регуляції;
- право і примус.

3. Підготовка рефератів

Перелік тем

- Класовий підхід до розуміння сутності права.
- Соціологічний підхід до розуміння сутності права.
- Національний підхід до розуміння сутності права.
- Расовий підхід до розуміння сутності права.
- Релігійний підхід до розуміння сутності права.
- Загальносоціальний підхід до розуміння сутності права.
- Суб'єктивне право.
- Об'єктивне право.
- Природне право.

4. Робота із соціологічними матеріалами

Скласти анкету на тему

- Соціальне призначення права.
- Принцип справедливості і право.

Скласти перелік питань опитування на тему

- Свобода і право.
- Право і мораль.

5. Опрацювання додаткової літератури

1. Балинська О. М. Основи соціології права (для працівників органів внутрішніх справ): навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 411 с.

2. Горецька Х. В. Правова соціалізація: філософсько-правовий вимір: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец.: 12.00.12 «Філософія права». Львів : ЛьвДУВС, 2014. 19 с.

3. Куліченко В. В. Правова соціалізація особистості як об'єкт соціально-філософського аналізу : автореф. дис. ... канд. філософ. наук: спец.: 09.00.03. Житомир, 2013. 20 с.

4. Петрович З. Філософсько-правове розуміння взаємозв'язку соціуму і права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.12 «Філософія права». Львів : ЛьвДУВС, 2015. 18 с.

5. Джужа О. М., Кириченко І. Г., Ковальський В. С. та ін. Соціологія права: навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2004. 288 с.

6. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права: підручник (3-є вид., перероб. і доп.). Дніпро : ДДУВС, Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

7. Талдикін О. В. Правосуб'єктність фізичних осіб: окремі аспекти. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпропетровськ, 2014. № 2. С. 55-60.

8. Талдикін О. В. Окремі аспекти теорії правосуб'єктності фізичних осіб. *Актуальні проблеми юридичної науки в контексті розвитку громадянського суспільства*: матер. наук.-практ. семінару (м. Дніпропетровськ, 29 квітня 2014 р.). Дніпропетровськ : ДДУВС, 2014. С. 50-53.

9. Яцино К. С. Предмет соціології права та її місце в системі юридичних наук: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. : 12.00.01. К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. 18 с.

6. Складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення (для заочної форми навчання)

Самостійно скласти конспект відповідно до наступних питань теми:

1. Сутність позитивного права.
2. Соціологічний підхід до праворозуміння.
3. Право як соціальне явище.

7. Вирішення тестових завдань

1. Соціальний аспект права – це:

а) комплекс взаємозалежних і узгоджених юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають унаслідок такого регулювання (правові норми, правові принципи, правосвідомість, законодавство, правові відносини);

б) заснована на уявленні про справедливість міра свободи і рівності, що відображає потреби суспільного розвитку, яка у своїй основі склалася в процесі повторюваних суспільних відносин і визнається та охороняється державою;

в) нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що регулює найважливіші суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов'язкових правил (норм); прийнятий в особливому порядку законодавчим органом або безпосередньо народом;

г) норми, що виражають у категоричних розпорядженнях держави чітко позначені дії і не допускають ніяких відхилень від вичерпного переліку прав і обов'язків суб'єктів.

2. Внутрішній зміст права як регулятора суспільних відносин, який виражається в єдності загальносоціальних і класових інтересів через формальне закріплення міри свободи, рівності та справедливості – це:

- а) принципи права;
- б) норма права;
- в) правовий закон;
- г) сутність права.

3. Об'єктивне юридичне право – це:

- а) система норм, що мають формальний вираз, встановлюються та гарантуються державою з метою впорядкування суспільних відносин;
- б) міра юридично можливої поведінки, що задовольняє інтереси певної особи;
- в) сукупність створених державою соціальних норм, що визначають об'єктивні обов'язки учасників правовідносин;
- г) загальнообов'язкове, формально-визначене правило поведінки, встановлене або санкціоноване державою як регулятор суспільних відносин, яке офіційно закріплює міру свободи і справедливості відповідно до суспільних, групових та індивідуальних інтересів населення країни, забезпечується всіма заходами державного впливу.

4. Суб'єктивне юридичне право – це:

- а) система загальнообов'язкових норм, що мають формальний вираз, встановлюються та гарантуються державою з метою впорядкування суспільних відносин;
- б) міра юридично можливої поведінки, що задовольняє інтереси певної особи;
- в) сукупність створених державою соціальних норм, що визначають об'єктивні обов'язки учасників правовідносин;
- г) загальнообов'язкове, формально-визначене правило поведінки, встановлене або санкціоноване державою як регулятор суспільних відносин, яке офіційно закріплює міру свободи і справедливості відповідно до суспільних, групових та індивідуальних інтересів населення країни, забезпечується всіма заходами державного впливу.

5. Загальним принципом права є:

- а) принцип свободи економічної діяльності;
- б) принцип гласності та змагальності сторін судового розгляду;
- в) принцип гуманізму;
- г) принцип інформаційної свободи.

6. Принцип справедливості передбачає:

- а) вимогу відповідності між практичною роллю різних індивідів у житті суспільства та їхнім соціальним становищем, між їхніми правами та обов'язками;
- б) ієрархічну субординацію залежно від юридичної сили;
- в) свободу вибору суспільного ладу та форми правління, забезпечення захисту прав людини та задоволення основних потреб її життя;
- г) визнання права на життя, здоров'я, особисту свободу та безпеку, право на охорону своєї честі та репутації.

7. Співвідношення понять «право» і «законодавство» відбувається наступним чином:

- а) це тотожні поняття;
- б) законодавство, крім права, включає до свого складу інші елементи правової системи;
- в) право є більш широким поняттям, оскільки крім законодавства, включає норми права, принципи права тощо;
- г) законодавство є формою зовнішнього вираження «права» як системи правових норм та принципів.

8. Право визначається як система гарантованих державою юридичних норм, що висловлюють волю економічно пануючого класу відповідно до:

- а) класового підходу до розуміння соціальної сутності права;
- б) загальносоціального підходу до розуміння соціальної сутності права;
- в) психологічного підходу до розуміння соціальної сутності права;
- г) соціологічного підходу до розуміння соціальної сутності права.

9. Формальна визначеність права виражається у:

- а) вольовому характері права, а також втіленні в ньому суспільних, групових та індивідуальних інтересів;
- б) сутності права як регулятора суспільних відносин;
- в) тому, що встановлені правила поведінки є загальними та обов'язковими для всієї країни;
- г) чіткості, однозначності, стислості формальних правових приписів, виражених у законах, указах, постановах тощо.

10. Сукупність уявлень про те, що таке право за своєю суттю та змістом, яка мета його існування, яка його соціальна сутність, соціальна цінність та соціальне призначення для суспільства – це:

- а) праворозуміння;
- б) правосвідомість;
- в) правова освіта;
- г) правова вихованість.

ТЕМА 3. ПАВОСВІДОМІСТЬ І ПРАВОВА ПОВЕДІНКА

1. Робота зі словником

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
право, свідомість, поведінка, емоції, ідеї теорії, концепції, мотиви, цілі, девіація, девіантна поведінка, правомірна поведінка, правопорушення, зловживання правом, об'єктивна протиправна поведінка, правовий нігілізм, правовий інфантилізм, правовий дилетантизм, правовий романтизм, правовий ідеалізм

2. Складання схем, таблиць з теми

Скласти схеми:

- деформація правосвідомості: види;
- види правомірної поведінки;
- види протиправної поведінки;
- правова поведінка: види.

3. Підготовка рефератів

Перелік тем

- Деформація правосвідомості: правовий інфантилізм.
- Деформація правосвідомості: правовий ідеалізм.
- Деформація правосвідомості: правова демагогія.
- Деформація правосвідомості: дилетантизм.

4. Робота із соціологічними матеріалами

Скласти анкету на тему

- Зловживання правом.
- Девіантний суб'єкт.
- Деліквентний суб'єкт.

Скласти перелік питань опитування на тему

- Правовий нігілізм.
- Вплив правової норми на поведінку.

5. Опрацювання додаткової літератури

1. Балинська О. М. Основи соціології права (для працівників органів внутрішніх справ): навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 411 с.

2. Зубрицький В. В. Соціально-моральні засади правослужняної поведінки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.12 «Філософія права». Львів : ЛьвДУВС, 2015. 19 с.

3. Карась А. Г. Ціннісні характеристики права як чинник формування правової культури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.01. К. : НАН України, ІДП ім. В. М. Корецького, 2014. 16 с.

4. Осика І. Правовий нігілізм та правова культура. *Право України*. 2001. № 7. С. 98-101.

5. Джужа О. М., Кириченко І. Г., Ковальський В. С. та ін. Соціологія права: навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2004. 288 с.

6. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права: підручник (3-є вид., перероб. і доп.). Дніпро : ДДУВС, Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

9. Тригубенко Г. Боротьба зі злочинністю як засіб подолання правового нігілізму. *Право України*. 2002. № 3. С. 127-129.

10. Тригубенко Г. Термін «нігілізм»: історія та сучасність. *Право України*. 2000. № 9. С. 129-132.

11. Ярмиш О. Громадянське суспільство і злочинність. *Право України*. 2014. № 4. С. 134-140.

6. Вирішення тестових завдань

1. Сукупність уявлень про те, що таке право за своєю суттю та змістом, яка мета його існування, яка його соціальна сутність, соціальна цінність та соціальне призначення для суспільства – це:

- а) праворозуміння;
- б) правосвідомість;
- в) правова освіта;
- г) правова вихованість.

2. Сукупність поглядів, почуттів, емоцій, ідей, теорій та концепцій, а також уявлень і настанов, які характеризують відношення особи, суспільної групи і суспільства в цілому до чинного чи бажаного права, а також до всього, що охоплюється правовим регулюванням – це:

- а) правосвідомість;
- б) політична свідомість;
- в) функції правосвідомості;
- г) правова психологія.

3. Сукупність правових поглядів, почуттів, настроїв і переконань конкретної особи – це:

- а) суспільна правосвідомість;
- б) групова правосвідомість;
- в) індивідуальна правосвідомість;
- г) політична правосвідомість.

4. У структурі правосвідомості за рівнем відображення правової реальності виділяють такі елементи:

- а) правова психологія, правова ідеологія;
- б) правова психологія, правові погляди;
- в) правова ідеологія, правові поняття;
- г) правові звички, правові традиції.

5. Поведінка у правовій сфері – це:

- а) діяння, що є соціально корисним, відповідає нормам права;
- б) діяння, що є соціально шкідливим, суперечить нормам права;
- в) діяння, що суперечить нормам права, є соціально-шкідливим, але не містить складу правопорушення;
- г) соціальна і правозначуща свідомо-вольова поведінка особи (дія чи бездіяльність), що передбачена нормами права і спричиняє або може спричинити можливі юридичні наслідки.

6. До ознак поведінки у правовій сфері не належить:

- а) є соціально значущою;
- б) має свідомо-вольовий характер;
- в) зовні виражена у дії чи бездіяльності, що піддається правовому регулюванню;
- г) не регулюється юридичними нормами.

7. Правомірна поведінка – це:

- а) діяння, що суперечить нормам права, є соціально-шкідливим, але не містить складу правопорушення;
- б) вольова поведінка суб'єкта права (діяльність чи бездіяльність), яка відповідає приписам правових норм, не суперечить основним принципам права і гарантується державою;
- в) діяння, що є соціально шкідливим та суперечить нормам права;
- г) соціальна і правозначуща свідомо-вольова поведінка особи, що передбачена нормами права і спричиняє або може спричинити можливі юридичні наслідки.

8. Об'єктивно неправомірне діяння – це:

- а) дія чи бездіяльність, що є соціально корисною, відповідає нормам права;
- б) дія чи бездіяльність, що суперечить нормам права, є соціально-шкідливою, але не містить складу правопорушення;
- в) соціальна і правозначуща свідомо-вольова поведінка особи, що передбачена нормами права і спричиняє або може спричинити можливі юридичні наслідки;
- г) дія чи бездіяльність, що є соціально шкідливою, суперечить нормам права.

9. Правовий інфантилізм відображається у:

- а) легковажному або свідомому справлянні такого впливу окремої особи або громадських організацій на свідомість людей, наслідком якого стає формування однобічного чи викривленого уявлення про правову дійсність;
- б) несформованості правових знань або їх недостатній глибині, однак при особистій переконаності в наявності належної юридичної підготовки;

в) стані правосвідомості громадян, зокрема посадових осіб державного апарату, при якому відбувається переоцінка реальних можливостей форм права впливати на суспільні відносини і процеси;

г) вільному поведженні із законом або оцінкою юридичної ситуації, що в цілому зумовлено легковажним ставленням до права.

10. Правопорушення – це:

а) соціальна і правозначуща свідомо-вольова поведінка особи (дія чи бездіяльність), що передбачена нормами права і спричиняє або може спричинити можливі юридичні наслідки;

б) дія чи бездіяльність, що формально перебуває в рамках норм права, але за суттю є соціально-шкідливою;

в) дія чи бездіяльність, що є соціально корисною, відповідає нормам права;

г) дія чи бездіяльність, що є соціально шкідливою або небезпечною, суперечить нормам права.

11. Залежно від ступеня суспільної значущості правомірна поведінка класифікується на:

а) пристосовницьку, маргінальну, звичайну, соціально активну;

б) добровільну, вимушену;

в) необхідну, бажану, соціально допустиму;

г) корисну, цивілізовану.

ТЕМА 4. СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ ЮРИДИЧНОГО КОНФЛІКТУ

1. Робота зі словником

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
суспільство, громадянське суспільство, конфлікт, юридичний конфлікт, правовий конфлікт, типологія конфліктів, склад конфлікту

2. Складання схем, таблиць з теми

Скласти схеми:

- структура юридичного конфлікту;
- суб'єкти і учасники конфліктів
- об'єкт юридичного конфлікту;
- сторони соціальних конфліктів;
- мотиви юридичного конфлікту;
- предмет юридичного конфлікту.

3. Підготовка рефератів

Перелік тем

- Внутрішньо особовий конфлікт: поняття, види.
- Міжособовий конфлікт: поняття, види.

- Стилї та прояви поведження в конфліктних ситуаціях.
- Механізм виникнення міжгрупових конфліктів.
- Конфлікти індивіда і групи.

4. Робота із соціологічними матеріалами

Скласти анкету на тему

- Прояв агресивності в конфліктних ситуаціях.
- Прояв егоїзму в конфліктних ситуаціях.

Скласти перелік питань опитування на тему

- Пристосування в конфліктних ситуаціях.
- Компроміс в конфліктних ситуаціях.

5. Опрацювання додаткової літератури

1. Бандурка А. М. Конфліктологія: підручник. Харків, 1997.
2. Бобровник С. Правовий конфлікт : поняття, ознаки, природа та різновиди. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 1(64). С. 26-33.
3. Бурлай Є. Методологічне значення категорії «конфлікт» і проблема праворозуміння (до основ конфліктологічної проблеми права. *Право України*. 2014. № 6. С. 149-157.
4. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія: підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 563 с.
5. Берлач А. І., Кондрюкова В. В., Криволапчук В. О., Поліщук О. Г. Конфліктологія: навч. посібник (2-ге вид., доп.). Одеса : ОДУВС, 2010. 162 с.
6. Герасіна Л. М., Требін М. П., Воднік В. Д. та ін. Конфліктологія: навч. посібник. Харків : Право, 2012. 128 с.
7. Свиридюк Н. П. Філософсько-правові засади конфліктів у сфері професійної діяльності юриста. К. : НАВС, 2012. 203 с.
8. Сірий Є. В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навч. посібник. К. : Атіка, 2004. 480 с.
9. Городяненко В. Г. Соціологічна енциклопедія. К. : Академвидав, 2008. 456 с.
10. Пилипенко В. Є., Балабанова Н. В., Вишняк О. І. та ін. Спеціальні та галузеві соціології. К. : Каравела, 2003. 304 с.

6. Складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення (для заочної форми навчання)

Самостійно скласти конспект відповідно до наступних питань теми:

1. Конфлікт як соціальне явище.
2. Класифікація конфліктів.
3. Юридичний конфлікт.

7. Вирішення тестових завдань

1. Конфлікт за своїм предметним змістом – це:

- а) відносини взаємної протидії особистостей;
- б) спосіб прояву протиріч;
- в) форма комунікації людини з людиною;
- г) спосіб життя.

2. Які існують види конфліктів за кількістю учасників:

- а) конструктивні, ділові, вертикальні, зовнішні, парні;
- б) контактні, офіційні, тимчасові, реальні;
- в) внутрішньоособисті, міжособисті, між групові;
- г) віртуальні, фінансові, побутові.

3. Скільки стадій має динаміка конфлікту:

- а) три;
- б) чотири;
- в) одну;
- г) дві.

4. Що слід розуміти під конфліктом:

- а) суперечка між людьми, протиборство особистостей;
- б) порушення спілкування між людьми;
- в) розлад комунікації;
- г) спосіб життя.

5. Які стадії проходить конфлікт:

- а) потенційний, конфліктна поведінка, стадії розв'язання конфлікту;
- б) короткочасний, тривалий, затяжний, глухий кут;
- в) виникнення об'єктивної ситуації, реальні дії сторін;
- г) розбіжність у поглядах на речі, процеси, обставини, ситуації.

6. Який характер має ділова конфліктність:

- а) конструктивний, принципівий;
- б) стійкий, інерційний;
- в) деструктивний, інерційний;
- г) заморожений.

7. Які стадії розвитку колективу відповідають характеристиці: «завершується взаємне вивчення, на основі якого відбувається зближення людей у групі – найбільш ініціативні, менш ініціативні, індиферентні»:

- а) диференціація;
- б) формування;
- в) фрустрація;
- г) мотивація.

8. Якому типу конфліктів відповідає неузгодженість виробничих вимог із особистими вимогами:

- а) внутрішньоособистісний конфлікт;
- б) міжособистий конфлікт;
- в) міжгруповий конфлікт;
- г) заморожений конфлікт.

9. Які шляхи існують для розв'язання конфлікту:

- а) пояснення вимог до роботи, використання координаційних механізмів, установа комплексних цілей, використання системи винагород;
- б) економічні, психологічні, організаційні;
- в) стимулювання та провокація конфліктних ситуацій;
- г) агресія, активна протидія.

10. Які існують основні стилі поведінки в конфліктній ситуації, оберіть повний варіант:

- а) пристосування, уникнення, конкуренція, співробітництво, компроміс;
- б) компроміс, конкуренція, співробітництво, пристосування;
- в) компроміс, конкуренція, агресія та активна протидія;
- г) провокація, агресія, активна протидія.

ТЕМА 5. СОЦІОЛОГІЯ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Робота зі словником

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
право, правотворчість, нормотворчість, легітимність, легальність, громадська думка, правотворчий процес, правоутворення, підзаконна нормотворчість.

2. Складання схем, таблиць з теми

Скласти схеми:

- нормотворчість: структура;
- правотворчість і правоутворення;
- співвідношення легального і легітимного в правотворчій діяльності;
- підзаконна нормотворчість: структура.

3. Підготовка рефератів

Перелік тем

- Санкціонована правотворчість.
- Спільна правотворчість.
- Делегована правотворчість.
- Безпосередня правотворчість.

4. Робота із соціологічними матеріалами

Скласти анкету на тему

- Легальність закону.
- Легітимність закону.

Скласти перелік питань опитування на тему

- Роль суспільства у правотворчій діяльності.
- Функції громадської думки у правотворчій діяльності.

5. Опрацювання додаткової літератури

1. Балинська О. М. Основи соціології права (для працівників органів внутрішні справ): навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 411 с.

2. Beschastnyi V., Shkliar A., Fomenko A., Obushenko N., Nalyvaiko L. Place of Court Precedent in the System of Law of the European Union and in the System of Law of Ukraine. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019 Vol: 22 Issue: 6.

3. Кабальський Р. О. Нормативність права в умовах суспільства, що трансформується. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2010. Спец. вип. № 2(1). С. 56-65.

4. Луців О. М. Верховенство права: сучасні інтерпретації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.01. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 16 с.

5. Петрович З. Філософсько-правове розуміння взаємозв'язку соціуму і права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.12 «Філософія права». Львів : ЛьвДУВС, 2015. 18 с.

6. Джужа О. М., Кириченко І. Г., Ковальський В. С. та ін. Соціологія права: навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2004. 288 с.

7. Стрілець В. В. Соціологія права: навч.-метод. посібник для самоств. вивч. дисц. Полтава, 2016. 111 с.

10. Талдикін О. В. Теорія влади. Структурно-логічні схеми та таблиці: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2020. 175 с.

8. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права: підручник (3-є вид., перероб. і доп.). Дніпро : ДДУВС, Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

6. Вирішення тестових завдань

1. До соціологічних методик, які орієнтовані на вирішення конкретних завдань законотворчого процесу, належать:

- а) моделювання ситуацій впровадження закону;
- б) прогнозування процесу законотворення;
- в) діагностика стану законодавства;
- г) дослідження суспільної думки.

2. Визначення: «... – це абстрактна узагальнена ідея, побудована на основі досвіду або на суто світоглядній основі, покладена в якості стержня нормативно-правового акта» відповідає поняттю:

- а) зміст нормативно-правового акта;
- б) концепція нормативно-правового акта;
- в) обґрунтування нормативно-правового акта;
- г) форма нормативно-правового акта.

3. «... – це складова механізму демократичного управління державою, який передбачає проведення інститутами громадянського суспільства оцінки діяльності органів влади, проектів рішень, що вони виробляють, ефективності прийняття і виконання ними рішень, підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільно значущих проблем для їх врахування» відповідає поняттю:

- а) громадські слухання;
- б) громадський нагляд;
- в) громадська думка;
- г) громадська сила.

4. Принцип правотворчої діяльності, який вимагає спрямованості правотворчого акта на забезпечення досягнення певної мети – це:

- а) принцип гуманізму;
- б) принцип демократизму;
- в) принцип плюралізму;
- г) принцип доцільності.

5. Внутрішньо притаманна формі законодавства сукупність соціальних та юридичних властивостей, що обумовлює його придатність задовольняти певні потреби суспільства – це:

- а) стиль законодавства;
- б) мова права;
- в) якість законодавства;
- г) законодавча практика.

6. Принцип правотворчої діяльності, який вимагає спрямованості правотворчого акта на всебічне забезпечення захисту прав і свобод особи, на максимально повне задоволення її духовних і матеріальних потреб – це:

- а) принцип виконуваності;
- б) принцип гуманізму;
- в) принцип доцільності;
- г) принцип плюралізму.

7. Експертиза законопроекту, що включає відповідність законопроекту суспільним потребам та стану правосвідомості – це:

- а) інтерпретаційна експертиза;
- б) соціологічна експертиза;
- в) політологічна експертиза;
- г) лінгвістична експертиза.

8. Стадіями законотворчого процесу, як соціального процесу є:

- а) пізнання об'єктивної необхідності нормативного врегулювання певної групи суспільних відносин;
- б) виявлення і оцінка об'єктивних та суб'єктивних факторів, що обумовлюють необхідність законодавчого регулювання;
- в) визначення конкретних цілей правового регулювання;
- г) усі відповіді є правильними.

9. Фактором, який забезпечує адекватне законотворче вирішення проблемної ситуації, і полягає у поєднанні матеріальних і процесуальних аспектів демократичної процедури законотворчої діяльності, є:

- а) програмуючий;
- б) інформаційний;
- в) організаційно-процедурний;
- г) системний.

10. Фактором, який забезпечує адекватне законотворче вирішення проблемної ситуації, планування та прогнозування розвитку законодавства, є:

- а) програмуючий;
- б) інформаційний;
- в) організаційно-процедурний;
- г) системний.

ТЕМА 6. СОЦІОЛОГІЯ ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Робота зі словником

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: *реалізація норм права, реалізація загальних установлень, додержання, виконання, використання, застосування права, стадії застосування норм права, виконання ухваленого рішення уповноваженими органами, вимоги до застосування норм права, акт застосування норм права, правозастосовний акт, юридичні колізії, колізії в законодавстві, темпоральна (часова) колізія, ієрархічна (субординаційна) колізія, змістовна (сутнісна) колізія, типи суб'єктів правозастосовної діяльності, умови правозастосовної діяльності.*

2. Складання схем, таблиць з теми

Скласти схеми:

- види правозастосовної діяльності;
- форми реалізації норм права;
- активна та пасивна поведінка суб'єктів реалізації норм права;
- види правозастосовних помилок
- критерії громадського контролю за правозастосовною діяльністю.

3. Підготовка рефератів

Перелік тем

- Соціальна ефективність правозастосовної діяльності.
- Соціальні критерії оцінки правозастосовної діяльності.
- Правозастосовна помилка: підходи до інтерпретації.

4. Робота із соціологічними матеріалами

Скласти анкету на тему

- Вимога законності у правозастосуванні.
- Вимога справедливості у правозастосуванні.

Скласти перелік питань опитування на тему

- Тип суб'єкта правозастосовної діяльності.
- Соціальна ефективність правозастосовної діяльності.

5. Опрацювання додаткової літератури

1. Балинська О. М. Основи соціології права (для працівників органів внутрішні справ): навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 411 с.
2. Бандурка А. М. Конфліктологія: підручник. Харків, 1997.
3. Бобровник С. Правовий конфлікт: поняття, ознаки, природа та різновиди. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 1(64). С. 26-33.
4. Горецька Х. В. Правова соціалізація: філософсько-правовий вимір: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец.: 12.00.12 «Філософія права». Львів : ЛьвДУВС, 2014. 19 с.
5. Зубрицький В. В. Соціально-моральні засади правослужняної поведінки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.12 «Філософія права». Львів : ЛьвДУВС, 2015. 19 с.
6. Кабальський Р. О. Нормативність права в умовах суспільства, що трансформується. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2010. Спец. вип. № 2(1). С. 56-65.
7. Кобан О. Г. Можливості використання соціологічного підходу Євгена Ерліха у здійсненні правосуддя. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 4. С. 56-62.
8. Leheza Y., Deliya Y., Ryzhkov E., Albul S., Iliushchenko H. Guarantees of the loyalty of providing public services in Ukraine: legal and social aspects. *Journal of Gender and Interdisciplinarity*, 2020. № 1(1). Pp. 221-237.
9. Makushev P.V., Khridochkin A.V., Blinova H.O., Taldykin O.V. Current Model of the State Executive Service in the System of Public Authorities of Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. № 28(2). Pp. 105-113.
10. Shablystyі V., Obrusna S., Levchenko Y., Rufanova V., Gluhoverya. V. Social and legal nature of bullying. *Amazonia Investiga*. 2021. № 10(37). Pp.78-85.
11. Shablystyі V., Prymachenko V. Results of Sociological Study of Economic Factors of Effectiveness of Viticomological Prophylaxis of the Security of Housing Environment in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. № 5(5). Pp. 204-212.
12. Свиридюк Н. П. Філософсько-правові засади конфліктів у сфері професійної діяльності юриста. К. : НАВС, 2012. 203 с.
13. Джужа О. М., Кириченко І. Г., Ковальський В. С. та ін. Соціологія права: навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2004. 288 с.
14. Стрілець В. В. Соціологія права: навч.-метод. посібник для самоств. вивч. дисц. Полтава, 2016. 111 с.
15. Талдикін О. В. Правосуб'єктність фізичних осіб: окремі аспекти. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпропетровськ, 2014. № 2. С. 55-60.
16. Талдикін О. В. Окремі аспекти теорії правосуб'єктності фізичних осіб. *Актуальні проблеми юридичної науки в контексті розвитку громадянського суспільства: матер. наук.-практ. семінару (м. Дніпропетровськ, 29 квітня 2014 р.)*. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2014. С. 50-53.

17. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права: навч. посібник (для студ. вищ. навч. закл.). Дніпропетровськ : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2013. 384 с.

18. Тригубенко Г. Боротьба зі злочинністю як засіб подолання правового нігілізму. *Право України*. 2002. № 3. С. 127–129.

6. Складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення (для заочної форми навчання)

Самостійно скласти конспект відповідно до наступних питань теми:

1. Соціологія застосування норм права: поняття, ознаки та види.
2. Стадії застосування нормативних приписів.
3. Акт правозастосування: поняття та види.

7. Вирішення тестових завдань

1. Втілення правових норм і принципів у правомірній поведінці суб'єктів права, у їх практичній діяльності – це:

- а) застосування норм права;
- б) ознаки права;
- в) реалізація права;
- г) зміст норми права.

2. Державно-владна, організаційна діяльність компетентних органів держави й посадових осіб із реалізації правових норм стосовно до конкретних життєвих випадків через винесення індивідуально-конкретних правових наказів (приписів):

- а) застосування норм права;
- б) виконавчо-розпорядча діяльність;
- в) правотворча діяльність;
- г) тлумачення норм права.

3. З яких елементів складається механізм реалізації права?

- а) методи, суб'єкти та форми право реалізації;
- б) форми реалізації норм права, суб'єкти право реалізації;
- в) правові норми, суб'єкти право реалізації;
- г) юридичний факт, правовідносини, акти реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

4. Правозастосування – це:

- а) здійснення діяльності, в межах компетенції, законодавчими органами;
- б) здатність особи виступати суб'єктом правовідносин;
- в) здійснювана в процедурно-процесуальному порядку владно-організуюча діяльність компетентних державних органів і посадових осіб, яка полягає в індивідуалізації правових норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків в акті застосування норм права;
- г) здійснення юридичних дій у справі спостереження і перевірки відповідності виконання та додержання підконтрольними суб'єктами правових розпоряджень.

5. Яка частина не відноситься до елементів правозастосовного акта?

- а) резолютивна частина;
- б) мотивувальна частина;
- в) заключна частина;
- г) констатуюча частина.

6. Чим є процес фактичного втілення зобов'язуючих правових приписів через правомірну поведінку соціальних суб'єктів, на яких покладено юридичні обов'язки:

- а) правозастосуванням;
- б) використанням права;
- в) виконанням права;
- г) дотриманням права.

7. Які інтерпретаційні акти набувають обов'язкового значення для конкретної справи, визначеного кола суб'єктів права:

- а) акти легального тлумачення;
- б) акти казуального тлумачення;
- в) акти нормативного тлумачення;
- г) акти делегованого тлумачення.

8. Види правомірної поведінки, виділені за способом правового регулювання:

- а) добровільна і вимушена поведінка;
- б) зафіксована і не зафіксована в нормативних актах;
- в) дотримання, виконання і використання норм права;
- г) дія чи бездіяльність.

9. Акт правозастосування є видом:

- а) юридичного акта;
- б) нормативно-правового акта;
- в) судового рішення;
- г) управлінського рішення.

10. Вирішення конкретної справи за наявності прогалини у законодавстві і відсутності аналогічної правової норми, виходячи із принципів права в цілому або принципів галузі чи інституту галузі права:

- а) аналогія закону;
- б) аналогія права;
- в) правозастосування;
- г) субсидіарне застосування права.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА»

У Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ встановлюється єдина максимальна сума балів – **100 балів**. Тобто, це максимально можлива сума балів за всі види робіт з початкової дисципліни: семінарські, практичні та інші заняття; контрольні роботи; самостійне вивчення першоджерел, тем і розділів; робота за індивідуальним планом; колоквіуми, написання тез тощо.

Встановлюються: максимальні суми балів за виконання завдань у рамках аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи – **60 балів; 40 балів** – за виконання завдань, винесених на підсумковий контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань, навичок і вмінь, виявлених під час аудиторної роботи (семінарських та практичних занять);
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитись усно, письмово або у формі комп'ютерного тестування, колоквіуму, оцінювання виступів на семінарських заняттях, ділових чи імітаційних ігор тощо, під час як навчальних занять, так і індивідуальної та самостійної роботи, зокрема з використанням системи управління дистанційним навчанням.

Аудиторна робота на семінарських і практичних заняттях оцінюється за критеріями оцінювання аудиторної роботи, що розробляються кафедрою загальноправових дисциплін та передбачені в робочій програмі з навчальної дисципліни «Теорія держави і права».

Самостійна та індивідуальна робота, що передбачена робочою програмою з навчальної дисципліни «Соціологія права», оцінюються викладачем за шкалою від 0 до 15 балів кожна. Виконання завдань, які виносяться на самостійну та індивідуальну роботу, може контролюватися викладачем під час консультацій або проведення аудиторної роботи.

Науково-педагогічні працівники кафедри загальноправових дисциплін мають право нараховувати заохочувальні бали за додаткову індивідуальну роботу, спрямовану на поглиблене вивчення навчальної дисципліни (підготовка конкурсної роботи; публікація статті; тез доповідей до участі у конференціях, круглих столах, наукових семінарах; участь в олімпіадах, вікторинах тощо; творчі та спортивні здобутки). При нарахуванні заохочувальних балів загальна сума балів за індивідуальну роботу не повинна перевищувати максимально допустиму (15 балів).

Переведення значення рейтингових оцінок з кредитного модуля в ECTS та традиційні оцінки

Встановлюється порядок перерахунку рейтингових показників 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну бальну шкалу та європейську шкалу ECTS:

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	зараховано	90–100
BC		75–89
DE		60–74
FX	незадовільно з можливістю повторного складання	35–59
F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1–34

FX означає: «незадовільно» – необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання;

F означає: «незадовільно» – необхідна значна подальша робота.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента, що передбачена робочою програмою навчальної дисципліни, оцінюється за 15-бальною шкалою кожна. Бали за самостійну роботу виставляються у журналі обліку роботи навчальної групи окремими графами.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ) З КУРСУ «СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА»

Залік є підсумковою формою контролю з навчальної дисципліни «Соціологія права», засобом виявлення і оцінки результатів навчального процесу.

Мета заліку полягає у завершенні курсу вивчення «Соціологія права», оцінити рівень отриманих здобувачами знань.

1. Поняття та система соціології права, її об'єкт, предмет, ознаки.
2. Функції соціології права: поняття, види та їх характеристика.
3. Методологія і методи в пізнанні суспільства і права.
4. Різні підходи до розуміння статусу соціології права.
5. Загальнонаукові методи пізнання соціології права.
6. Спеціальні та власні методи соціології.
7. Понятійно-категоріальний апарат і концепція соціології права.
8. Місце соціології права в системі юридичних наук, а також у структурі загальної соціології.
9. Соціологія права та суспільні науки: питання взаємодії.
10. Соціологія права як навчальна дисципліна: поняття, система, завдання.
11. Поняття права та його ознаки. Сутність та соціальне призначення права.
12. Функції права: поняття та загальна характеристика.
13. Принципи права: поняття, види.
14. Соціальна сутність права.
15. Соціальна дія права.
16. Соціальні функції права.
17. Механізм соціальної дії права.
18. Соціальні фактори реалізації права.
19. Механізм переконання і примусу.
20. Поняття соціалізації.
21. Соціально-психологічні механізми та інститути соціалізації.
22. Основні концепції соціалізації.
23. Особливості правової соціалізації.
24. Правосвідомість: поняття, структура та функції.
25. Види правосвідомості.
26. Правова культура: поняття, види, функції та шляхи формування.
27. Співвідношення правової культури з правовим нігілізмом та правовим ідеалізмом.
28. Правове виховання: поняття, мета, завдання, принципи та функції.
29. Механізм реалізації правового виховання.
30. Поняття, ознаки та види правової поведінки.
31. Поняття та основні види, мотиви правомірної поведінки.
32. Соціологія девіантної поведінки.
33. Девіація – суть поняття.

34. Норма та відхилення від норми.
35. Характеристика теорій девіантної поведінки.
36. Профілактика девіантної поведінки.
37. Поняття «соціальний конфлікт» та «юридичний конфлікт» структура юридичного конфлікту.
38. Типологія конфліктів.
39. Структура юридичного конфлікту.
40. Суб'єкт юридичного конфлікту.
41. Учасник юридичного конфлікту та його види.
42. Об'єкт юридичного конфлікту.
43. Предмет юридичного конфлікту.
44. Суб'єктивна сторона юридичного конфлікту.
45. Об'єктивна сторона юридичного конфлікту.
46. Співвідношення легального і легітимного в правотворчій діяльності.
47. Легальність в правотворчій діяльності.
48. Легітимність в правотворчій діяльності.
49. Легальні та легітимні суб'єкти правотворчої діяльності.
50. Соціальна ефективність правотворчості.
51. Громадська думка та правотворчий процес. основні етапи розвитку громадської думки.
52. Функції громадської думки у правотворчій діяльності.
53. Правозастосування як вид соціальної діяльності.
54. Механізм правового регулювання правозастосування.
55. Соціальна природа правозастосування.
56. Соціально-правовий контроль на стадії правозастосування.
57. Функції соціального механізму правового регулювання правозастосування.
58. Соціальна ефективність правозастосовної діяльності.
59. Суб'єкти правозастосовної діяльності.
60. Типи суб'єктів правозастосовної діяльності.
61. Умови правозастосовної діяльності.
62. Соціальні критерії її оцінки правозастосовної діяльності.

ВІДПОВІДІ ДО ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД СОЦІОЛОГІЇ ПРАВА

1. – а; 2. – г; 3. – г; 4. – в; 5. – г; 6. – г; 7. – а; 8. – в; 9. – в; 10. – в; 11. – в; 12. – а; 13. – в; 14. – а; 15. – в; 16. – б; 17. – а; 18. – а; 19. – а; 20. – в.

ТЕМА 2. СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ ПРАВА

1. – б; 2. – г; 3. – г; 4. – б; 5. – в; 6. – а; 7. – г; 8. – а; 9. – г; 10. – а.

ТЕМА 3. ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ І ПРАВОВА ПОВЕДІНКА

1. – а; 2. – а; 3. – в; 4. – а; 5. – г; 6. – г; 7. – б; 8. – б; 9. – б; 10. – г; 11. – а.

ТЕМА 4. СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ ЮРИДИЧНОГО КОНФЛІКТУ

1. – а; 2. – в; 3. – г; 4. – а; 5. – в; 6. – а; 7. – а; 8. – в; 9. – а; 10. – а.

ТЕМА 5. СОЦІОЛОГІЯ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. – г; 2. – б; 3. – б; 4. – г; 5. – в; 6. – б; 7. – б; 8. – г; 9. – в; 10. – г.

ТЕМА 6. СОЦІОЛОГІЯ ПРАВОНАСТУПНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. – а; 2. – в; 3. – г; 4. – а; 5. – в; 6. – а; 7. – а; 8. – в; 9. – а; 10. – а.

Навчальне видання

Талдикін Олександр Васильович

СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА

*Методичні рекомендації
для підготовки до самостійної роботи*

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *Є. В. Коваленко-Марченкова,
А. В. Самотуга*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 3,38. Обл.-вид. арк. 3,63.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво про внесення до державного реєстру КВ № 6054 від 28.02.2018 р.